

พื้นที่กลุ่มที่ 1 (เชียงใหม่ กำแพงเพชร กาญจนบุรี) จำนวน 4 กลุ่มบ้าน จากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 4 แห่ง ดังนี้

1.1 บ้านห้วยเป้า ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านห้วยเป้า หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ดอนอาศัยน้ำฝน ขาดแคลนน้ำช่วงแล้ง และพื้นที่ราบ ประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน พื้นที่การเกษตรถูกกัดเซาะจากลำน้ำซุ่มและลำน้ำปิงแม่น้ำ ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ใช้ในการเกษตร ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่พบโรคและแมลง ตามข้อตกลงการค้าแบบมีสัญญากับบริษัทเอกชน ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น พบสารเคมีตกค้างในผลผลิต และในเลือดของเกษตรกร สารเคมีถูกชะล้างลงดินและลำห้วย ทำให้เกิดมลภาวะในดินและในน้ำ อุปโภคบริโภคของผู้ที่อาศัยอยู่ปลายน้ำ เกิดความขัดแย้งเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างรัฐที่ต้องการรักษาทรัพยากรที่ดินและป่าไม้กับชุมชนบนพื้นที่สูงที่ต้องยังชีพด้วยการทำการเกษตรเป็นหลัก และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนต้นน้ำกับชุมชนปลายน้ำ

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
หมู่บ้านห้วยเป้าตั้งอยู่พื้นที่ราบเชิงเขา มีทุ่งนาและพื้นที่ปลูกผลไม้และพืชไร่ ล้อมรอบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนและที่สูง มีความสูง 460-980 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง แบ่งเป็น ระดับความสูง 460-600 เมตร ร้อยละ 49.75 ระดับความสูง 600-700 เมตร ร้อยละ 23.94 และระดับความสูง 700-980 เมตร ร้อยละ 26.31 มีพื้นที่รวม 10,330 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ตามข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้านของเทศบาลตำบลทุ่งข้าวพวง ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 3.39 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 18.86 พื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 0.64 พื้นที่ป่าไม้และเขตอุทยานแห่งชาติ ร้อยละ 77.12 ซึ่งเดิมอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาว ต่อมาได้ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติเชียงดาว (ผาแดง) ทับซ้อนเมื่อปี พ.ศ. 2543 อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี คือ 26.30 องศาเซลเซียส มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 4 ลำน้ำ ประกอบด้วย ห้วยเป้า ห้วยตะเคียน ห้วยน้ำซุ่ม และไหลลงสู่ลำน้ำปิง บริเวณทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ซึ่งห้วยน้ำซุ่มเป็นห้วยที่มีปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ไหลตลอดทั้งปี ถูกนำมาใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในระบบประปา แต่มีปัญหาความเป็นต่างของน้ำมีการตกตะกอนของหินปูนค่อนข้างสูง

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมืองและคนไทยใหญ่ จำนวน 284 ครัวเรือน 1,446 คน แบ่งเป็น ชาย 778 คน และหญิง 668 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำไร่ (กระเทียม ข้าวโพด ถั่ว) ร้อยละ 35.43 ทำสวน (มะม่วง ลำไย ยางพารา) ร้อยละ 20.57 ทำนา ร้อยละ 14.86 ปศุสัตว์ ร้อยละ 1.14 และอาชีพนอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย รับจ้าง ร้อยละ 20 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 4 ค้าขาย ร้อยละ 4

(4) ผู้นำชุมชน คือ นายเตียง ชัดหลง

(5) ประชาชนชาวบ้าน

1. ด้านการเกษตร	นายจันทร์เจริญ ใจเมือง
2. ด้านการประมง	นายอดุลย์ แสนสำราญ
3. ด้านพืชสมุนไพรท้องถิ่น	นายชน เสารคำ

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 9 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มแม่บ้าน เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2547 มีสมาชิกกลุ่ม 80 คน
2. กลุ่มผู้สูงอายุ เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีสมาชิกกลุ่ม 210 คน
3. กลุ่มฌาปนกิจ เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2522 มีสมาชิกกลุ่ม 2900 คน
4. กลุ่มเลี้ยงไก่ เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2543 มีสมาชิกกลุ่ม 32 คน
5. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2544 มีสมาชิกกลุ่ม 120 คน
6. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีสมาชิกกลุ่ม 42 คน
7. กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2549 มีสมาชิกกลุ่ม 9 คน
8. กลุ่มชุดรักษาความสงบ (ชรบ.) เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2550 มีสมาชิกกลุ่ม 45 คน
9. กลุ่มเหมืองฝาย เริ่มตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ. 2522 มีสมาชิกกลุ่ม 20 คน

1.2 บ้านปางแดงใน ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางแดงใน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านปางแดงใน หมู่ที่ 9 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เดิมเป็นพื้นที่ชาวไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยง ต่อมาคนไทยพื้นราบได้เข้ามาจับจองพื้นที่ทำการเกษตร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2528 ชาวปะหล่องนำโดย นายคำ และชาวบ้าน จำนวน 11 ครอบครัว จากดอยอ่างขาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ซื้อพื้นที่จากคนไทยพื้นราบ เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยหลังการอพยพย้ายถิ่นเนื่องจากไม่ต้องการเกี่ยวข้องกับปัญหาการค้ายาเสพติดตามชายแดน ประกอบกับสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและการอยู่อาศัย

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านปางแดงใน ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเชียงดาวและเขตอุทยานแห่งชาติศรีลานนา มีความสูง 500-900 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง แบ่งเป็น ระดับความสูง 500-600 เมตร ร้อยละ 48.76 ระดับความสูง 600-700 เมตร ร้อยละ 33.71 ระดับความสูง 700-800 เมตร ร้อยละ 16.22 และระดับความสูง 800-900 เมตร ร้อยละ 1.30 มีพื้นที่รวม 3,203.55 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 0.70 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 24.16 และพื้นที่ป่า ร้อยละ 75.14 อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี คือ 31 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี คือ 1,200 มิลลิเมตร

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นชาวปะหล่อง จำนวน 63 ครัวเรือน 307 คน แบ่งเป็นชาย 146 คน และหญิง 161 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำไร่ (ข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่ว) ทำสวน (ลำไย มะม่วง เสาวรสหวาน) ปศุสัตว์ (สุกร)

(4) ผู้นำชุมชน

1. ผู้ใหญ่บ้าน	นายณรงค์ ลุงคำ
2. ผู้ช่วยผู้นำชุมชน	นายสุรพล ลุงเมือง
3. เภรัญญิกหมู่บ้าน	นายคำหยี นาเหง

(5) การรวมกลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเสาวรสหวาน เงินทุนปัจจุบัน 90,000 บาท สมาชิก 54 คน ประธาน คือ นายอามุง ลุงเมือง
2. กลุ่มหัตถกรรมแม่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 23,000 บาท สมาชิก 42 คน ประธาน คือ นางคอง เหง
3. กลุ่มออมทรัพย์ เงินทุนปัจจุบัน 107,792 บาท สมาชิก 50 คน ประธาน คือ นายนันตา อาซ่ง
4. กลุ่มผู้ใช้น้ำ เงินทุนปัจจุบัน - บาท สมาชิก 62 คน ประธาน คือ นายเตวิน ลุงจัน
5. กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เงินทุนปัจจุบัน 52,000 บาท สมาชิก 15 คน ประธาน คือ นายสุรพล ลุงเมือง

1.3 บ้านแม่วาก ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่ละลอ อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านแม่วาก หมู่ที่ 6 ตำบลแม่นาจร อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2400 จากหลักฐานประกอบ เช่น วัดแม่วาก ตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2448 ก่อนจัดตั้งวัด ต้องมีรายได้ มีประชากรจำนวนมากพอสมควร จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าในหมู่บ้านพอทราบรายละเอียดดังนี้ ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านได้อพยพมาจากตำบลช่างเคิ่ง อำเภอมะแม่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่ ที่ตั้งบ้านเดิมตอนอพยพมาคือสบน้ำแม่ศึก ได้ตามช้างที่เข้าไปซึกลากเถาว์วัลย์ที่ ปกคลุมพระเจ้าตนหลวงวัดกองกาน (ปัจจุบัน) และได้ตามช้างมาเรื่อยๆ จนถึงสบน้ำแม่วาก-แม่ละลอ จึงได้ปลูกสร้างบ้านบริเวณนั้น และได้อพยพมาอยู่บ้านแม่วากในปัจจุบัน ผู้ที่ได้ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกมี 3 ตระกูล คือ (1) พ่อเฒ่าเสา แม่เฒ่าจา กู่อ หรือ ตระกูลกู่อ ในปัจจุบัน (2) พ่อเฒ่าปาน แม่เฒ่าแก้ว แสงแก้ว หรือ ตระกูลใจเตียมและแสงแก้ว ในปัจจุบัน และ (3) แม่เฒ่าป้อ สามีเป็นยางแดง (กะเหรี่ยงแดง) หรือ ตระกูลกาไว ในปัจจุบัน ส่วนนามสกุลอื่นเป็นคนต่างบ้านที่ได้ภรรยาเป็นคนในหมู่บ้านแม่วาก ด้านการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2498 ขึ้นอยู่กับหมู่ 3 ตำบลแม่ศึก ปี พ.ศ. 2500 ได้แยกเป็นตำบลแม่นาจร อยู่หมู่ที่ 12 ตำบลแม่นาจร ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อนายแก้ว ศรีเที่ยง และต่อมาได้แยกตำบลบ้านจันทร์ บ้านแม่วาก อยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่นาจร ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายอินสม ใจเตรียม

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านแม่วาก มีความสูง 600-700 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่รวม 2,375 ไร่
จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 4.21

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 85 หลังคาเรือน ประกอบด้วย บ้านแม่วากใน
63 หลังคาเรือน และบ้านแม่วากนอก 22 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร
พืชอาหารหลักมาจากการทำนา 70 หลังคาเรือน หรือร้อยละ 82.35 ครัวเรือนที่ไม่มีพื้นที่นา จะได้รับ
การแบ่งข้าวจากญาติหรือซื้อ พืชสร้างรายได้หลัก คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรบางกลุ่มเริ่ม
เปลี่ยนเป็นปลูกพืชผักในโรงเรือน ปลูกพืชผักอินทรีย์ ปลูกไม้ผลยืนต้น และปลูกกาแฟแบบปลอดภัย
ร่วมกับ สวพส. และหน่วยงาน/บริษัทภายนอก (CP) และอาชีพนอกภาคการเกษตร คือ การทอผ้า
และรับจ้าง

1.4 บ้านแม่ต๋อม ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านแม่ต๋อม หมู่ที่ 4 ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ประกอบด้วย 3 กลุ่มบ้าน คือ บ้านแม่ต๋อมเหนือ บ้านแม่ต๋อมกลาง และบ้านแม่ต๋อมใต้ ซึ่งเดิมทั้ง 3 กลุ่มบ้าน
อยู่รวมเป็นกลุ่มบ้านเดียวกัน แต่เกิดโรคระบาดและโรคติดต่อ ชาวบ้านป่วยตายเป็นจำนวนมาก ทำให้
ชาวบ้านบางกลุ่มแยกออกมาตั้งที่อยู่อาศัยใหม่ห่างจากหมู่บ้านเดิมเล็กน้อย และได้แยกเป็น 3 กลุ่มบ้าน
ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับประวัติของหมู่บ้านไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง แต่ผู้นำสมัยนั้น คือ ฮีโซ่ เป็น
ผู้อาวุโสและบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ ในระยะต่อมาได้มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายคำปัน บุญเกิด

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านแม่ต๋อม มีความสูง 900-1,700 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่รวม 7,713.26 ไร่
จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 6.48 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 77.79 พื้นที่
สาธารณะ ร้อยละ 0.14 พื้นที่ป่าใช้สอย ร้อยละ 5.13 พื้นที่แปลงปลูกป่า ร้อยละ 1.18 และพื้นที่
ป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 9.28 อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี คือ 25 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี คือ
1,300 มิลลิเมตร

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยง จำนวน 135 ครอบครัวยุ 111 หลังคาเรือน ประกอบด้วย
บ้านแม่ต๋อมเหนือ 82 ครอบครัวยุ 62 หลังคาเรือน บ้านแม่ต๋อมกลาง 40 ครอบครัวยุ 38 หลังคาเรือน
และบ้านแม่ต๋อมใต้ 13 ครอบครัวยุ 11 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร พืชอาหารหลัก
ได้มาจากการทำไร่ ร้อยละ 80 และทำนา ร้อยละ 20 พืชสร้างรายได้หลัก คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
เกษตรกรบางกลุ่มเริ่มเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชผักในโรงเรือนและปลูกไม้ผลยืนต้นร่วมกับ สวพส.

(4) การรวมกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรยอดภู เงินทุนปัจจุบัน 50,000 บาท สมาชิก 11 คน
ประธาน คือ นายสมชาย ยังสันติวงศ์
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกผักในโรงเรือน เงินทุนปัจจุบัน 20,000 บาท สมาชิก 19 คน
ประธาน คือ นายมานิตย์ แซ่ย่าง
3. กลุ่มแม่บ้านทอผ้าและผ้าปัก ประธาน คือ นางรัศมี มาเมือง

พื้นที่กลุ่มที่ 2 (เชียงรายได้) จำนวน 2 กลุ่มบ้าน จากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
จำนวน 2 แห่ง ดังนี้

2.1 บ้านแม่จันทหลวง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง อำเภอมะป๋าลหลวง จังหวัดเชียงรายได้

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านแม่จันทหลวง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะป๋าลหลวง จังหวัดเชียงรายได้ เดิมตั้งอยู่บริเวณเขตตำบลป่าตึง อำเภอมะป๋าล จังหวัดเชียงรายได้ ซึ่งตั้งอยู่บนหัวแม่น้ำจันท อำเภอมะป๋าล จังหวัดเชียงรายได้ ผู้เริ่มก่อตั้งชุมชน คือ นายอาบอ สอ แบแจก และนายอาซือ โซเซ ผู้นำชุมชน คือ นายอาบอ แบแจก ปี พ.ศ. 2528 ชาวบ้านแม่จันทหลวงได้รับความดูแลจากประชาสงเคราะห์ และได้รับใบทะเบียนสำรวจ (ท.ร.ช.บ.) จำนวน 18 หลังคาเรือน ปี พ.ศ. 2531 เกิดสงครามชนกลุ่มน้อยระหว่างว้าแดงกับขุนสำ ชาวบ้านแม่จันทหลวงจึงอพยพลี้ภัยย้ายถิ่นฐานไปทั่วเขตจังหวัดเชียงรายได้ จากนั้นชาวบ้าน 28 หลังคาเรือนได้กลับมารวมและก่อตั้งหมู่บ้านแม่จันทหลวงอีกครั้ง ห่างจากหมู่บ้านเดิมประมาณ 2-3 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2533 โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ คือ มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา (พชก.) นำโดยคุณเตือนใจ ดีเทศน์ จากนั้นได้ย้ายมาตั้งในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะป๋าลหลวง จังหวัดเชียงรายได้ และในปี พ.ศ. 2540 ได้แยกออกมาเป็นบ้านแม่จันทหลวง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอมะป๋าลหลวง จังหวัดเชียงรายได้ ผู้ใหญ่คนแรก คือ นายอาแม่ เมอแล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือ นายอาฮา แลเฉอะ ด้านศาสนามีผู้นำศาสนาที่สืบทอดทางสายเลือดเดียวกัน โดยกลุ่มคนที่อพยพกลุ่มแรกมีผู้นำศาสนา คือ นายอาแซ ยี่บรา หลังจากอพยพได้จัดตั้งศาลประจำหมู่บ้าน เรียกว่า “ล้อฮา” แปลว่า ประตูปหมู่บ้าน ซึ่งเป็นศาลที่สิ่งสถิตของเทพเจ้าที่ชาวบ้านนับถือบูชาเชื่อว่าดูแลคุ้มครองคนในชุมชน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านแม่จันทหลวง ตั้งอยู่บริเวณแนวสันเขาของดอยสามเส้าใหญ่ ชุมชนอยู่ห่างจากแนวชายแดนสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ประมาณ 6 กิโลเมตร พื้นที่ทำกินและพื้นที่ป่าอนุรักษ์อยู่ห่างจากแนวชายแดนประมาณ 2 กิโลเมตร จึงมีฐานปฏิบัติการกองร้อย ทหารพราน 3109 ประจำการอยู่ใกล้กับชุมชน มีแนวสันเขาวางตัวจากทิศตะวันตกลาดเทมาทางทิศตะวันออกทำหน้าที่ยกแบ่งลุ่มน้ำย่อยออกเป็น 2 ส่วน คือ ทิศเหนือเป็นต้นน้ำแม่สลอง อยู่ในเขตรับผิดชอบของบ้านแม่ต๋อด้านทิศใต้เป็นต้นน้ำแม่จันท อยู่ในเขตรับผิดชอบของบ้านแม่จันทหลวง มีลำห้วยหลัก คือ ห้วยสาขา

ของน้ำแม่จัน มีทิศทางการไหลจากยอดดอยทางทิศตะวันออกบริเวณแนวชายแดนลาดเทมาทางทิศตะวันออกและมีแนวสันเขาเป็นขอบกระทะขนาน ตามแนวการไหลของลำห้วยมีที่ราบแคบๆ ระหว่างหุบเขา ทำให้รูปแบบการเกษตรเป็นการเกษตรอาศัยน้ำฝนมีพื้นที่ว่างตัวตามแนวลำห้วย และกระจายตัวตามแนวสันเขา ทิศตะวันตกของหมู่บ้านบริเวณรอยต่อของพื้นที่ทำกินกับเขตป่าอนุรักษ์มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กชื่ออ่างแม่จันหลวง

บ้านแม่จันหลวง มีความสูง 1,400-1,500 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่รวม 5,373.50 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 2 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 46 และพื้นที่ป่าชุมชน ร้อยละ 52 ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ ป่าชุมชนตามมติของชุมชนที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อการฟื้นฟู (พื้นที่นอกเขตที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรของชุมชน) และป่าชุมชนตามความเชื่อซึ่งถือเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ได้แก่ ป่าบริเวณที่ผู้นำทางศาสนาประกอบพิธีกรรม เช่น บริเวณประตูกัดดีสิทธิ์ (ล่อ ข่อง) ป่าบริเวณพื้นที่ป่าช้า (ล่อง บู้) ของหมู่บ้าน และป่าบริเวณพื้นที่ทำพิธีสืบชะตาเจ้าที่ (แม่ ขอ ล่อง) ของหมู่บ้าน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 24 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,734.32 มิลลิเมตร ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 75.99 เปอร์เซ็นต์

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นชาวอาข่า จำนวน 46 ครัวเรือน 238 คน แบ่งเป็นชาย 129 คน และหญิง 109 คน ประชากรร้อยละ 63 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 25 นับถือศาสนาคริสต์ สร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้กันเป็นกลุ่มเครือญาติ ตามความเชื่อว่าการสร้างบ้านเรือนใกล้กันจะทำให้รู้สึกอบอุ่น มีความผูกพัน และเมื่อเกิดปัญหาจะสามารถช่วยเหลือกันได้ทันที ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ พืชสร้างรายได้หลัก คือ กาแฟ พลัม (เชอร์รี่) มีเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มปลูกไม้ผลยืนต้นร่วมกับ สวพส.

(4) ผู้นำชุมชน

1. ผู้ใหญ่บ้าน	นายอาซ่า เมอแล
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายอาโย้ แลเฉอะ นายอาฉ่า โซเซกู
3. รองนายก อบต.	นายสนั่น กุ้ยยื้อ
4. สมาชิก อบต.	นายไพศาล โซเซ นายอาโซ วุยซื่อ

(5) การรวมกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มสตรี สมาชิก 29 ครัวเรือน
2. กลุ่มส่งเสริมอาชีพภาคการเกษตร สมาชิก 9 ครัวเรือน
3. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร สมาชิก 1 ครัวเรือน

2.2 บ้านปางต้นผึ้ง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านปางต้นผึ้ง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่พริก อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2417 ได้มีชาวไทใหญ่หรือชาวเงี้ยวเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพทำสวนเมี่ยง สวนชา เนื่องจากในพื้นที่นั้นมีต้นชาเมี่ยงจำนวนมาก ต่อมาได้มีพ่อค้าจากอำเภอพานและจังหวัดเชียงใหม่เข้าไปอาศัยและประกอบอาชีพพร้อมกับชาวไทใหญ่ จำนวน 7 หลังคาเรือน จนจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และปี พ.ศ. 2466 ได้แบ่งเขตรับผิดชอบระหว่าง หมู่ 4-6 โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 บ้านปางต้นผึ้ง ในสมัยนั้น คือ นายสิงห์ เทโวชาติ สำหรับที่มาของชื่อ “ปางต้นผึ้ง” เนื่องจากป่าในพื้นที่นั้นมีความอุดมสมบูรณ์มาก นอกจากนี้ยังมีไม้ยืนต้นและไม้ดอกหลากหลายชนิด ซึ่งเป็นอาหารของผึ้งป่า ชาวบ้านจึงเก็บรังผึ้งมาขายเป็นรายได้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านปางต้นผึ้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่หุบเขา มีแหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับอุปโภคและบริโภค ไหลผ่านหมู่บ้าน จำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็น 4 ส่วน ได้แก่ พื้นที่นา 50 ไร่ ที่อยู่อาศัย 30 ไร่ แหล่งน้ำ 1,500 ไร่ พื้นที่สาธารณประโยชน์ 2 ไร่

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 67 หลังคาเรือน 219 ราย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ พืชอาหารหลัก คือ ข้าวไร่ พืชสร้างรายได้หลัก คือ ชาเมี่ยง กาแฟ และหาอาหารป่า มีเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มเปลี่ยนปลูกไม้ผลยืนต้นร่วมกับ สวพส.

(4) ประชาชนชาวบ้าน

4.1 ด้านการถนอมอาหาร :

นางสมพร แสนอุด

นางอ้อมใจ มาคุณ

นางสงวนศรี หะวัน

4.2 ด้านหมอบ้าน :

นางวารี ปันวงศ์

นายเหมย ทิคุ้ม

นายใจ เชื้อนแก้ว

4.3 ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น :

นายเสน่ห์ เทโวชาติ

นายสิงห์คำ ทิศลังกา

นายใจ เชื้อนแก้ว

(5) การรวมกลุ่ม จำนวน 11 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

2. กลุ่มออมทรัพย์

3. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

4. กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

5. กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์
6. กลุ่มอาสาสมัครขั้นมูลฐาน (อสม.)
7. กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
8. กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน (อช.)
9. กลุ่มเยาวชนทางไกลยาเสพติด
10. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
11. กลุ่มประสานพลังแผ่นดิน

พื้นที่กลุ่มที่ 3 (น่าน) จำนวน 10 กลุ่มบ้าน จากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 5 แห่ง ดังนี้

3.1 บ้านบอน ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านบอน หมู่ที่ 1 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เป็นชุมชนคนเมืองล้านนาซึ่งเดิมคนกลุ่มนี้ได้หลบภัยมาจากดินแดนสิบสองปันนาและสิบสองจุไท มาตั้งรากฐานในเมืองเชียงใหม่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2134 ได้มีข้าศึกมารุกรานจึงอพยพย้ายถิ่นด้วยการเดินทางตามป่าเขา เก็บพืชพรรณในป่าเป็นอาหาร จนค้นพบข้าศึกสงครามและมาถึงพื้นที่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สามารถทำไร่ทำนาได้ มีต้นก้อจำนวนมากโดยใบก้อใช้หมักหลังคาได้และผลก้อใช้บริโภคได้ จึงได้สร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น มีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้าน 2 ลำห้วย คือ ห้วยก้อน้อยและห้วยก้อหลวง จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านก้อ” หมู่ 3 ตำบลหนองแดง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ต่อมาได้มีผู้คนอพยพมาอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น ทำให้พื้นที่ทำมาหากินไม่เพียงพอ จนพ่อเฒ่า 2 คน คือ พ่อเฒ่าอีและพ่อเฒ่าผัด ได้ช่วยกันหาทำเลที่ตั้งใหม่และได้พบพื้นที่แห่งหนึ่ง เป็นพื้นที่ราบพอจะบุกเบิกปลูกข้าวนาได้ และมีพืชชนิดหนึ่งขึ้นอยู่จำนวนมาก เรียกว่า “ต้นบอน” จึงช่วยกันแผ้วถางเป็นนาข้าวและได้ตั้งชื่อว่า “นาบอน” และ “ห้วยบอน” แต่มีฝูงกวางมารบกวน กัดกินต้นข้าวในนาทุกปี จึงได้ขอให้พ่อเฒ่าเฒ่ามายิงขับไล่ฝูงกวางเหล่านั้น และแบ่งที่ดินทำกินให้พ่อเฒ่าเฒ่า พร้อมทั้งได้แยกจากบ้านก้อ มาตั้งหมู่บ้านใหม่ชื่อบ้านบอน หมู่ 1 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2360 จนถึงปัจจุบัน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านบอน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ความลาดชันไม่มาก มีความสูง 300-1,100 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่รวม 10,347 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 4.64 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 84.68 พื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 0.46 และพื้นที่ป่าชุมชน ร้อยละ 10.22 โดยที่ดินร้อยละ 80 เป็นที่ดินจับจองทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 120 คน ครัวเรือน 467 คน แบ่งเป็นชาย 250 คน และหญิง 217 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำไร่ (ข้าวไร่ ข้าวโพด ยางพารา) ร้อยละ 41.00 ทำนา ร้อยละ 10.88 ปศุสัตว์ ร้อยละ 1.67 และอาชีพนอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย รับจ้าง ร้อยละ 20.92 ทำงานประจำบริษัทเอกชน/โรงงาน ร้อยละ 20.92 รับราชการ ร้อยละ 2.93 และค้าขาย ร้อยละ 1.67

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายบุญเปลื้อง ก້อวงค์
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายนะ วงศ์พุทธคำ นายประกอบกิจ ก้ออิสละ
4.3 ผรส.	นายจเรย์ วงศ์คำมา
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายรุ่ง ก้อสละ นายเสถียร ก้อวงค์
4.5 ประธานประชาคม	นายคำปัน ก้อวงค์
4.6 ประธาน อสม.	นางคำมล ก้อเฟือ
4.7 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางบุญเนียม กันชนะ
4.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ	- นายจรูญ กันชนะ - นายทรง ก้ออิสละ - นายธวัช แคว้งอินทร์ - นายบุญเรือง เขื่อนจันน่าน - นายสมนึก ตาสุชะ
4.9 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นายดำรง กันชนะ
คุ้มที่ 2	นายคาค อินพรหม
คุ้มที่ 3	นายศรีทน ก้อวงค์
คุ้มที่ 4	นายทะเวท กันชนะ
คุ้มที่ 5	นายธวัช แคว้งอินทร์
คุ้มที่ 6	นายสมนึก ตาสุชะ
คุ้มที่ 7	นายวีระชัย แคว้งใจ
คุ้มที่ 8	นายชา แคว้งใจ
คุ้มที่ 9	นายวุฒิพงศ์ วงศ์คำมา
คุ้มที่ 10	นายรบ วงศ์พุทธคำ

(5) ประชาชนชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายอัมรินทร์ เจริญลาว	ประเภท สะล้อ ซอ ซึง
2. นายเจมบดีรินทร์ ก่อเฟื้อ	ประเภท ซึง
3. นางอรุณ ก่อฟู	ประเภท ซอ

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

1. นายสำราญ กันชนะ	ประเภท ช่างไม้
2. นายรุ่ง ก่อสละ	ประเภท ช่างปูน
3. นายเฉลียว พรหมเกษา	ประเภท จักสาน
4. นายสวัสดิ์ กันชนะ	ประเภท แกะสลัก

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน

1. นายปวงคำ เชื้อนจันน่าน	ประเภท ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
2. นายเด่น กันทะใจ	ประเภท สมุนไพร

5.4 ด้านการเกษตร เช่น การเพาะปลูก ขยายพันธุ์ การปรับใช้เทคโนโลยี

1. นายวุฒิพงศ์ วงศ์คำมา	ประเภท การปลูกยางพารา
2. นายสมนึก ตาสุชะ	ประเภท การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
3. นายทวน ก่อสละ	ประเภท การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
4. นายสัมฤทธิ์ ก่อสละ	ประเภท เกษตรผสมผสาน

5.5 ด้านการถนอมอาหาร

1. นางคำมล ก่อเฟื้อ	ประเภท ถนอมอาหาร
2. นางบุญนิยม กันชนะ	ประเภท ถนอมอาหาร

5.6 ด้านความเชื่อ/โหราศาสตร์/ไสยศาสตร์

1. นายบุญเรือง เชื้อนจันน่าน	ประเภท พิธีกรรม
2. นายไชยยันต์ กันทะใจ	ประเภท พิธีกรรม

5.7 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/คน

1. นายบุญเปลื้อง ก่อวงศ์	ประเภท บริหารจัดการกลุ่ม
2. นายสมนึก ตาสุชะ	ประเภท บริหารจัดการกลุ่ม
(ศูนย์สาธิตการตลาด)
3. นายนะ วงศ์พุทธคำ	ประเภท บริหารจัดการกลุ่ม

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 12 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์ เงินทุนปัจจุบัน 1,359,170 บาท สมาชิก 241 คน
2. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 3,646,368.88 บาท สมาชิก 330 คน
3. กลุ่มฌาปนกิจ เงินทุนปัจจุบัน 44,960 บาท สมาชิก 562 คน

4. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เงินทุนปัจจุบัน 2,000 บาท สมาชิก 10 คน
5. กลุ่มคณะกรรมการโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) เงินทุนปัจจุบัน 1,354,170 บาท สมาชิก 241 คน
6. กลุ่มกองทุนชิป เงินทุนปัจจุบัน 20,000 บาท สมาชิก 30 คน
7. กลุ่มสุขาภิบาล เงินทุนปัจจุบัน 11,000 บาท สมาชิก 50 คน
8. กลุ่มวิสาหกิจยางพารา เงินทุนปัจจุบัน 247,017.92 บาท สมาชิก 95 คน
9. กลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงสัตว์ เงินทุนปัจจุบัน 15,000 บาท สมาชิก 34 คน
10. กลุ่มออมทรัพย์ยางพารา เงินทุนปัจจุบัน 247,017.92 บาท สมาชิก 95 คน
11. กลุ่มตลาดยางพารา (หมู่ 1-3) เงินทุนปัจจุบัน 1,260,000 บาท สมาชิก 195 คน
12. กลุ่มผู้สูงอายุ เงินทุนปัจจุบัน 89,137.55 บาท สมาชิก 67 คน

3.2 บ้านฝาย ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านฝาย หมู่ที่ 2 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เป็นชุมชนคนเมืองล้านนาซึ่งเดิมคนกลุ่มนี้ได้หลบลี้ภัยมาจากดินแดนสิบสองปันนาและสิบสองจุไท มาตั้งรากฐานในเมืองเชียงใหม่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2134 ได้มีข้าศึกมารุกรานจึงอพยพย้ายถิ่นด้วยการเดินทางตามป่าเขา เก็บพืชพรรณในป่าเป็นอาหาร จนค้นพบข้าศึกสงครามและมาถึงพื้นที่แห่งหนึ่งซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สามารถทำไร่ทำนาได้ มีต้นก้อจำนวนมากโดยใบก้อใช้หมักหลังคาได้และผลก้อใช้บริโภคได้ จึงได้สร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น มีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้าน 2 ลำห้วย คือ ห้วยก้อน้อยและห้วยก้อหลวง จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านก้อ” หมู่ 3 ตำบลหนองแดง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ต่อมาได้มีผู้คนอพยพมาอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น ทำให้พื้นที่ทำมาหากินไม่เพียงพอ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 ประชากรบางส่วนได้แยกจากบ้านก้อ มาตั้งหมู่บ้านใหม่ชื่อบ้านฝาย หมู่ 2 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จนถึงปัจจุบัน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านฝาย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีพื้นที่รวม 3,969 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 3.02 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 83.75 พื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 0.63 และพื้นที่ป่าชุมชน ร้อยละ 12.60 โดยที่ดินร้อยละ 85 เป็นที่ดินจับจองทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 97 ครอบครัว 281 คน แบ่งเป็นชาย 149 คน และหญิง 132 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำไร่ (ข้าวไร่ ข้าวโพด) ร้อยละ 37.43 ทำนา ร้อยละ 20.86 ปลูกสัตว์ ร้อยละ 9.09 และอาชีพนอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย รับจ้าง ร้อยละ 16.04 ทำงานประจำบริษัทเอกชน/โรงงาน ร้อยละ 10.70 รับราชการ ร้อยละ 3.74 และค้าขาย ร้อยละ 2.14

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายพันธ์สภ กันชนะ
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายวิจิต สุธวัธ นายพยงค์ อินนา
4.3 ผรส.	นายพนัส กันแสน
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายวรินทร์ ก้ออสละ นายเนตร ก้ออสละ
4.5 ประธานประชาคม	นายเฉลียว กันชนะ
4.6 ประธานผู้สูงอายุ	นายประดิษฐ์ กันชนะ
4.7 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางดาริยา สมทอง
4.8 ประธานเยาวชน	นายฐิติพงษ์ อดิยะราช

(5) ปราชญ์ชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	
1. นายมูล กันชนะ	ประเภท สะล้อ ซอ ซึง
2. นายบุญยิ่ง กันชนะ	ประเภท ซึง
5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง	
1. นายจันทร์ คำสุยา	ประเภท จักสาน
2. นายมูล กันชนะ	ประเภท ช่างปูน
3. นายรวม สมทอง	ประเภท ช่างแกะสลัก
5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอฟันบ้าน	
1. นายล้วน ก้อมะโน	ประเภท หมอฟันบ้านสมุนไพร
2. นายสม ก้อมะโน	ประเภท สมุนไพร
3. นางสมหมาย อดิยะราช	ประเภท แพทย์แผนไทย

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 16 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มฉาบปทาสงเคราะห์หมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 16,415 บาท สมาชิก 385 คน
2. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ เงินทุนปัจจุบัน 615,820 บาท สมาชิก 186 คน
3. กลุ่มคณะกรรมการโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) เงินทุนปัจจุบัน 309,955 บาท สมาชิก 87 คน
4. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เงินทุนปัจจุบัน 1,385,416 บาท สมาชิก 139 คน
5. กลุ่มพืชไร่ เงินทุนปัจจุบัน 37,384 บาท สมาชิก 55 คน
6. กลุ่มผู้ปลูกยางพาราบ้านฝาย เงินทุนปัจจุบัน 31,262 บาท สมาชิก 37 คน
7. กลุ่มกองทุนชิป-แนวกันไฟ เงินทุนปัจจุบัน 63,500 บาท สมาชิก 87 คน
8. กลุ่มกองทุนสตรีแม่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 34,970 บาท สมาชิก 79 คน
9. กลุ่มทำน้ายาล้างจาน เงินทุนปัจจุบัน 18,469 บาท สมาชิก 79 คน
10. กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล เงินทุนปัจจุบัน 17,100 บาท สมาชิก 35 คน

11. กลุ่มเลี้ยงหมูสตรี้แม่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 25,700 บาท สมาชิก 35 คน
12. กลุ่มเลี้ยงวัว อบต.แม่จริม เงินทุนปัจจุบัน 1,100 บาท วัว 4 ตัว
13. กลุ่มผู้สูงอายุ เงินทุนปัจจุบัน 25,520 บาท สมาชิก 36 คน
14. กลุ่มโรงสีชุมชน เงินทุนปัจจุบัน 60,000 บาท สมาชิก 57 คน
15. กลุ่มแปรรูปอาหารสัตว์ตำบลแม่จริม เงินทุนปัจจุบัน 20,000 บาท สมาชิก 87 คน
16. กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลแม่จริม (หมู่ 1-3) เงินทุนปัจจุบัน 185,188 บาท สมาชิก 115 คน

3.3 บ้านก้อ ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านก้อ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เป็นชุมชนคนเมืองล้านนาซึ่งเดิมคนกลุ่มนี้ได้หลบภัยมาจากดินแดนสิบสองปันนาและสิบสองจุไท มาตั้งรากฐานในเมืองเชียงใหม่ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2134 ได้มีข้าศึกมารุกรานจึงอพยพย้ายถิ่นด้วยการเดินทางตามป่าเขา เก็บพืชพรรณในป่าเป็นอาหาร จนค้นเขตข้าศึกสงครามและมาถึงพื้นที่แห่งหนึ่งซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สามารถทำไร่ทำนาได้ มีต้นก้อจำนวนมากโดยใบก้อใช้หมักหลังคาได้และผลก้อใช้บริโภคได้ จึงได้สร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น มีลำห้วยไหลผ่านหมู่บ้าน 2 ลำห้วย คือ ห้วยก้อนน้อยและห้วยก้อหลวง จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านก้อ” หมู่ 3 ตำบลหนองแดง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ในอดีต บ้านก้อ มีสภาพพื้นที่เป็นป่าดงดิบ ประชากรอาศัยอยู่ตามริมห้วยเป็นกลุ่มๆ จนปี พ.ศ. 2194 ได้เรียกนายบ้านขึ้นเพื่อเป็นผู้นำในการปกครอง มีการสร้างเมือง และทำนา มีลำห้วยแม่จริมเป็นหลัก คือ ห้วยก้อหลวงและห้วยก้อนน้อย คำว่า “หลวงและน้อย” หมายถึงห้วยใหญ่และห้วยเล็ก อาศัยลำห้วยทั้ง 2 สายในการอุปโภค บริโภค และใช้ภาคการเกษตร ต่อมาปี พ.ศ. 2226 ได้สร้างวัดชื่อว่า “วัดก้อ” มีพระอธิการสุกัณหะเป็นผู้สอนภาษาพื้นเมืองล้านนา ปี พ.ศ. 2482 ได้สร้างโรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านก้อ ที่ตั้งคือบ้านโคม หลังคามุงด้วยหญ้าคา ชาวบ้านทำเองมีครู คือ ครูจิตร อินทะสอน และ ครูปิ่น เสนนันตา ในสมัยนั้นถ้าเจ็บป่วยจะรักษาด้วยยาสมุนไพร มีหมอตำแย 4 คน คือ นายตีบ ก้อสละ นายหน่อ ตาสู่ชะ นายใจ ก้อฟู และนายคำหล้า กันชนะ การแต่งกายสมัยนั้นคือ เสื้อผ้าถุงหม่มด้วยผ้าฝ้ายที่ปลูกและทอเอง มีบ่อเกลือซึ่งอยู่ทิศใต้ของหมู่บ้าน คือห้วยโป่งที่ชาวบ้านนำเกลือมาต้มเพื่อบริโภคในครอบครัว นอกจากนั้นยังมีเทือกเขาเป็นแนวยาวไปถึงภูหวด ต่อมาจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น และในสมัยราชการที่ 5 ได้ทรงโปรดเกล้า แต่งตั้งหัวเมืองใหญ่ หัวเมืองเล็ก และแบ่งเขตการปกครอง ตำบล หมู่บ้าน มีกำนันปกครองตำบล ผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้าน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านก้อ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง เป็นเขตป่าต้นน้ำ มีพื้นที่รวม 1,674 ไร่
 จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 14.93 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 50.72 พื้นที่
 สาธารณะ ร้อยละ 1.49 และพื้นที่ป่าชุมชน ร้อยละ 32.86 โดยที่ดินร้อยละ 95 เป็นที่ดินจับจอง
 ทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 59 ครอบครัว 215 คน แบ่งเป็นชาย 114 คน
 และหญิง 101 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำไร่ (ข้าวไร่ ข้าวโพด)
 ทำนา ปศุสัตว์ ร้อยละ 83.05 และอาชีพนอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย ทำงานประจำ
 บริษัทเอกชน/โรงงาน รับราชการ ค้าขาย รับจ้าง ร้อยละ 16.95

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายอดุลย์ ก้อสละ
4.2 ผรส.	นายปิยะ คำกันทะ
4.3 ผปค.	นางสาวสุรรัตน์ ต้องทอง นายพ่ายพ์ ดวงแก้ว
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายสำราญ ก้อสละ นายเทียร ก้อมะโน
4.5 ประธานประชาคม	นายสมาน กันชนะ
4.6 ประธาน อสม.	นายสำราญ ก้อสละ
4.7 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางศรุตตา ตาทิพย์
4.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายเสถียร กันชนะ
4.9 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นายเทียร ก้อมะโน
คุ้มที่ 2	นายวินทิน คำแปงตัน
คุ้มที่ 3	นายสำราญ ก้อสละ
คุ้มที่ 4	นายสิทธิชัย ก้อเขียว

(5) ประชาชนชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายสม ชัยชนะ	ประเพณี ฟ้อนเจิง
2. นายบุญช่วย ก้อสละ	ประเพณี หมอทำขวัญ

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

1. นายสมาน กันชนะ	ประเพณี ช่างไม้
2. นายปิยะ คำกันทะ	ประเพณี ช่างปูน/ช่างไม้
3. นายสม ตาสุขะ	ประเพณี จักสาน
4. นายทอง ก้อสละ	ประเพณี จักสาน

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน

1. นายสมบุญ พรหมคำอ้าย ประเภท หมอยาสมุนไพร
2. นายศรีนวล ก้อสละ ประเภท หมอยาสมุนไพร
3. นายทอง ก้อสละ ประเภท หมอพื้นบ้าน

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 22 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (กข.คจ.) เงินทุนปัจจุบัน 180,000 บาท สมาชิก 52 คน
2. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 2,230,000 บาท สมาชิก 129 คน
3. กลุ่มฉาปนกิจ เงินทุนปัจจุบัน 7,500 บาท สมาชิก 250 คน
4. กลุ่ม อสม. สมาชิก 5 คน
5. กลุ่ม กข.คจ. เงินทุนปัจจุบัน 297,000 บาท สมาชิก 36 คน
6. กลุ่มกองทุนปาร์กน้ำรักแผ่นดิน เงินทุนปัจจุบัน 30,000 บาท สมาชิก 24 คน
7. กลุ่มกองทุนชิป เงินทุนปัจจุบัน 30,000 บาท สมาชิก 24 คน
8. กลุ่มกล้วยอบเนย เงินทุนปัจจุบัน 15,000 บาท สมาชิก 12 คน
9. กลุ่มยางพารา เงินทุนปัจจุบัน 6,000 บาท สมาชิก 40 คน
10. กลุ่มสุขาภิบาล เงินทุนปัจจุบัน 5,000 บาท สมาชิก 50 คน
11. กลุ่มสตรีแม่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 10,000 บาท สมาชิก 50 คน
12. กลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 325,000 บาท สมาชิก 129 คน
13. โรงผลิตอิฐบล็อกกองทุนบ้านก่อ เงินทุนปัจจุบัน 30,000 บาท สมาชิก 129 คน
14. กลุ่มใช้น้ำประปาภูเขา สมาชิก 59 คน
15. กลุ่มเลี้ยงโค
16. กลุ่มผู้สูงอายุ
17. กลุ่ม อปพร.
18. กลุ่ม ชรบ.
19. กลุ่มเยาวชน
20. กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษโครงการหลวง
21. กลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 350,000 บาท สมาชิก 133 คน
22. สวัสดิการกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 110,000 บาท สมาชิก 126 คน

3.4 บ้านนาหมั่น ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านนาหมั่น หมู่ที่ 4 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านได้ความเดิมว่า บ้านนาหมั่นเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านตอง ตำบลพงษ์ อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ประชาชนในชุมชนบ้านนาหมั่นเดิมได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากสิบสองปันนา โดยช่วงระยะแรก จำนวน 25 ครัวเรือน และได้อพยพมาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปี

พ.ศ. 2524 โดยการปกครองท้องที่ในสมัยนั้นเห็นว่าควรแยกการปกครองหมู่บ้านจากบ้านตองเดิม เนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้น ยากต่อการดูแลของผู้นำชุมชนให้ทั่วถึงได้ จึงได้แยกหมู่บ้านออกเป็น บ้านนาหมื่น โดยชื่อหมู่บ้านได้ตั้งตามชื่อลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน คือ ห้วยหมื่น และผืนนาซึ่งเป็น ที่ทำกินของชาวบ้านในชุมชนซึ่งเรียกผืนนาว่า นาหมื่น

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านนาหมื่น มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีความสูง 300-1,100 เมตรจาก น้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่รวม 12,214 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 1.23 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 98.25 และพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 0.52 โดยที่ดินร้อยละ 81.87 เป็นที่ดิน จับจองทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 103 ครัวเรือน 455 คน แบ่งเป็นชาย 255 คน และหญิง 200 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร (ทำนา ทำไร่ ทำสวน)

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายยุทธกร สมทอง
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายไพรินทร์ รัตนวงศ์ นายฉลาด กันชนะ
4.3 ผรส./สารวัตรกำนัน	นายจำเรียง อนุสาร นายสุรินทร์ อินมะโน
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายสมนึก คำมงคล นายภูวดล มะนิลทิพย์
4.5 ประธานประชาคม	นายรัตน์ สมทอง
4.6 ประธาน อสม.	นางศศิธร สุริยา
4.7 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางทิพย์ กันชนะ
4.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายสม อินมะโน
4.9 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นายพยัคฆ์ คำจันตะ
คุ้มที่ 2	นายเจริญ วงศ์พุทธคำ
คุ้มที่ 3	นายเร็ว เทพอินทร์
คุ้มที่ 4	นายลอย ไชยนา
คุ้มที่ 5	นายสมนึก คำมงคล
คุ้มที่ 6	นายจำลอง วงศ์พุทธคำ
คุ้มที่ 7	นายมานพ นวพงษ์ศิริรินทร์
คุ้มที่ 8	นายบุญรวย สุทธิโลก
คุ้มที่ 9	นายชาญ จิตวิชา
คุ้มที่ 10	นายรัตน์ สมทอง

(5) ประชาชนชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายรัตน์ สมทอง	ประเภท ขอ
2. นายแอ วงศ์พุทธคำ	ประเภท ขอ
3. นายกี เมืองหล้า	ประเภท ขอ ซึ่ง
4. นายแปง สะมา	ประเภท ขอ

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

1. นายทวน วิชาเป้ง	ประเภท จักรสาน
2. นายผดุง เมืองหล้า	ประเภท ช่างไม้
3. นายสว่าง คำปวง	ประเภท ช่างไม้
4. นายสุรินทร์ อินมะโน	ประเภท ช่างไม้

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน

1. นางศศิธร สุริยา	ประเภท แพทย์แผนไทย
2. นางปัทมาวรรณ พันพรมมินทร์	ประเภท แพทย์แผนไทย
3. นางดา มะนิลทิพย์	ประเภท แพทย์แผนไทย
4. นายลอย ไชยนา	ประเภท หมอพื้นบ้าน

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 8 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มไม้กวาด
2. กลุ่มหมู่บ้าน
3. กลุ่ม สพข. (สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท)
4. กลุ่มอาชีพเลี้ยงผู้เลี้ยงโค (กลุ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน)
5. กลุ่มผู้ปลูกยางพารา
6. กลุ่มพืชไร่แม่จริม
7. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
8. กลุ่มสตรีแม่บ้าน/กองทุนพัฒนามหาบาศสตรี

3.5 บ้านตอง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านตอง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จากคำบอกเล่าของอัยต๊ิบ บัวผัด และ อัยวงศ์ ณะรินทร์ ได้เล่าว่า บ้านตองมีผู้อยู่อาศัยประมาณ ๓๐๐ ปีมาแล้ว โดยสมัยก่อนพวกม่านหรือพม่าได้เข้ามา ซึ่งสันนิษฐานจากซากเจดีย์เก่าๆ หลายแห่ง ที่มานได้สร้างขึ้น ต่อมาได้มีชาวไทยพื้นเมืองจากหมู่บ้านต่างๆ เช่น บ้านน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง ในปัจจุบัน บ้านบ่อว่า อำเภอมะจิม บ้านดู่พงษ์ อำเภอสันติสุขในปัจจุบัน และจากบ้านอื่นๆ ได้เข้ามาอาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นชนเผ่าพื้นเมือง โดยตอนแรกได้สร้างบ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้

ของฝ่งน้ำมวบ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของบ้านนาหมัน สาเหตุการอพยพย้ายถิ่น เนื่องจากประมาณปี พ.ศ. 2485-2488 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ได้เกิดโรคทำ ทำให้ผู้คนและสัตว์เลี้ยงล้มตายจำนวนมาก ประชากรหวาดกลัว จึงได้ย้ายคนที่ไม่ป่วยหรือไม่ติดเชื้อข้ามฝ่งแม่น้ำไปทางทิศเหนือของแม่น้ำมวบ ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านตองในปัจจุบัน หลังจากนั้นได้เริ่มสร้างวัดที่ฝ่งแม่น้ำมวบ เพื่อเป็นด่านป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพราะชาวบ้านเชื่อว่าน่าจะเป็นภูตผีปีศาจที่ทำให้ชาวบ้านและสัตว์เลี้ยงล้มตายเป็นจำนวนมาก ต่อมา ปี พ.ศ. 2498 ได้ย้ายวัดมาสร้างทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน คือ ที่ตั้งของวัดในปัจจุบัน และได้ทำการฉลองวัดเมื่อ พ.ศ. 2500 มีพระเสน กั้นเสน เป็นเจ้าอาวาส ผู้นำทางพระสงฆ์ ส่วนฝ่ายฆราวาสมีพ่อก้านใจ มานะ เป็นผู้นำ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2498 ทางกรมได้มาจัดตั้งโรงเรียน เป็นแบบอาคารชั่วคราว หลังคามุงหญ้า โดยก่อสร้างขึ้นกลางหมู่บ้าน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านของนายศรี อินมะโน มีครูสอน 2 คน ซึ่งในปี พ.ศ. 2499 ได้ย้ายโรงเรียนไปตั้งที่ริมทุ่งนา ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และในปี พ.ศ. 2512 ได้ย้ายโรงเรียนไปตั้งทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ใกล้ที่ตั้งของวัด มีอาคารเรียน 1 หลัง เป็นอาคารไม้ทั้งหลัง มุงด้วยกระเบื้อง มีนายลอย หาญสงคราม เป็นครูใหญ่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ได้มีชนเผ่าถิ่นย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในป่าทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน จำนวน 10 ครอบครัวเห็นว่าจะมีการทำลายป่าจึงให้อพยพมาตั้งบ้านเรือนติดกับหมู่บ้านในปัจจุบัน

เมื่อสมัยพระเจ้าผู้ครองนครน่าน ได้ปกครองนครน่านและให้ทุกหมู่บ้านนำของไปถวาย เพื่อความจงรักภักดี ทางหมู่บ้านตองได้นำใบตองไปถวาย พระองค์จึงได้ตั้งชื่อ “หมู่บ้านตอง” ตั้งแต่นั้นมา ต่อมาฝ่ายปกครองได้แยกเขตการปกครองจากอำเภอเมืองน่าน เป็นกิ่งอำเภอแม่จริม ในปี พ.ศ. 2512 และได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอแม่จริม เป็นอำเภอแม่จริม ในปี พ.ศ. 2520 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2524 ทางกรมได้ก่อสร้างสถานีอนามัยตำบลแม่จริมขึ้น โดยมีนางอรพิมพ์ วงศ์เป็ง เป็นหมออนามัยคนแรก แต่เนื่องจากบ้านตองตั้งอยู่ห่างไกลจากสถานีอนามัยและอำเภอแม่จริม การคมนาคมลำบาก ชุมชนจึงได้รับงบประมาณจากกระทรวงสาธารณสุข สร้างสถานีอนามัยบ้านตอง ในปี พ.ศ. 2535 ให้บริการและรับผิดชอบ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านนาหมัน บ้านตอง และบ้านตองเจริญราษฎร์

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านตอง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีพื้นที่รวม 3,662 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 1.91 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 97.49 และพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 0.60 โดยที่ดินร้อยละ 85 เป็นที่ดินจับจองทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 118 ครอบครัว 469 คน แบ่งเป็นชาย 233 คน และหญิง 236 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร (ทำนา ทำไร่ ทำสวน)

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายวรรัฐ จิตวิชา
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นางจักรวาล สิริทิกอง นายศักดิ์ อุตมะ
4.3 ผรส./สารวัตรกำนัน	นายชาญชัย สอนตา
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายยศ วงศ์พุทธคำ นายสงัด ไชยนา
4.5 ประธานประชาคม	นายเฉลิม จิตวิชา
4.6 ประธาน อสม.	นางอมรรัตน์ อินมะโน
4.7 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางเพ็ญพักตร์ ดีสม
4.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายสนธิ อินรอด นายสมนึก อินรอด
4.9 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นางศรีจันทร์ ใจวิชา
คุ้มที่ 2	นางสาวบัวลอย พานปา
คุ้มที่ 3	นางปริศนา หมัดบู
คุ้มที่ 4	นายเหมือน คำมงคล
คุ้มที่ 5	นายคิด พรหมไชย
คุ้มที่ 6	นายเคียน บัวผัด

(5) ประชาชนชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายสวัสดิ์ ใจวิชา	ประเภท สะล้อ ซอ ซึง
2. นายแหวัน คำแปง	ประเภท ซอ
3. นายสมัคร สุทธโลก	ประเภท สะล้อ ซอ ซึง

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

1. นายจ้อย ณะรินทร์	ประเภท จักรสาน
2. นายประเสริฐ มหายศนันท์	ประเภท ช่างไม้
3. นางพร แคว้งชัย	ประเภท ทอผ้า

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอฟันบ้าน

1. นางอมรรัตน์ อินมะโน	ประเภท แพทย์แผนไทย
2. นางโสภา จิตวิชา	ประเภท แพทย์แผนไทย
3. นายแหวัน คำแปง	ประเภท หมอฟันบ้าน
4. นายจันทร์ สุริยพรหม	ประเภท หมอฟันบ้าน

5.4 ด้านการประกอบอาชีพ

1. นางสมจิต สิริทิกอง	ประเภท การเพาะปลูก
2. นางไหม ฝัด้าง	ประเภท การขยายพันธุ์ยางพารา
3. นางสมหมาย อุตมะ	ประเภท การแปรรูปอาหาร (แหนม)

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 8 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เงินทุนปัจจุบัน 1,200,000 บาท สมาชิก 146 คน
2. กลุ่ม กข.คจ. เงินทุนปัจจุบัน 280,000 บาท สมาชิก 70 คน
3. กลุ่มแม่บ้าน/กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี เงินทุนปัจจุบัน 26,970 บาท สมาชิก 90 คน
4. กลุ่มอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ เงินทุนปัจจุบัน 30,000 บาท สมาชิก 10 คน
5. กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด เงินทุนปัจจุบัน 7,000 บาท สมาชิก 15 คน
6. กลุ่มอาชีพทำไม้กวาดดอกหญ้า เงินทุนปัจจุบัน 30,000 บาท สมาชิก 16 คน
7. กลุ่มอาชีพทำแหนม เงินทุนปัจจุบัน 5,000 บาท สมาชิก 7 คน
8. กลุ่มอาชีพเลี้ยงโค เงินทุนปัจจุบัน 515,000 บาท สมาชิก 11 คน
9. กลุ่มอาชีพเลี้ยงหมู เงินทุนปัจจุบัน 48,000 บาท สมาชิก 20 คน
10. กลุ่มอาชีพทำนมถั่วเหลือง เงินทุนปัจจุบัน 5,000 บาท สมาชิก 18 คน

3.6 บ้านตองเจริญราษฎร์ ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านตองเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 6 ตำบลแม่จริม อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน เดิมอยู่รวมกับบ้านตอง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2526 ได้แยกออกมาตั้งเป็นบ้านตองเจริญราษฎร์ เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก ทางกรมเห็นสมควรแยกการปกครองออกเป็นหมู่บ้าน เพื่อให้การปกครองดูแลอย่างทั่วถึง แต่ยังคงความสัมพันธ์อันดีที่พี่น้อง นั้บถือระบบเครือญาติอย่างแน่นแฟ้นเหมือนเดิม

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านตองเจริญราษฎร์ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีพื้นที่รวม 2,500 ไร่ จำแนกการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 56 พื้นที่เกษตร ร้อยละ 42.40 และพื้นที่สาธารณะ ร้อยละ 1.60 โดยที่ดินร้อยละ 85 เป็นที่ดินจับจองทำกิน ไม่มีโฉนด

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 96 ครั้วเรือน 426 คน แบ่งเป็นชาย 196 คน และหญิง 230 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร (ทำนา ทำไร่ ทำสวน)

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายณัฐพงษ์ ขงทอง
4.2 สมาชิกสภา อบต.	นายพิรยุทธ โนจร นายเนียร คำหว่าง
4.3 ประธานประชาคม	นายเศษ พรหมเกษา
4.4 ประธาน อสม.	นายนิทรยศ ธนะชัย
4.5 ประธานสตรีหมู่บ้าน	นางจิรวรรณ ชมภู
4.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ	นายแสง ชมภู

4.7 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นายสมเกียรติ อุตมะ
คุ้มที่ 2	นายสุวรรณ นุราช
คุ้มที่ 3	นายจง รุณคำ
คุ้มที่ 4	นายพัฒน์ อินมะโน
คุ้มที่ 5	นายคำมูล พรมดวงดี

(5) ปราชญ์ชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายเหลียม จุตัน ประเภท สะล้อ ซอ ซึง
2. นายหลั่น ดีสม ประเภท สะล้อ ซอ ซึง

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

1. นางดาราวดี พันอินทรา ประเภท จักรสาน
2. นายวรัญญู ทองอินทร์ ประเภท จักรสาน
3. นายยงยุทธ มหายศนันท์ ประเภท ช่างไม้
4. นายเกรียงศักดิ์ บัวผัด ประเภท ช่างปูน
5. นายสุข พันอินทรา ประเภท ช่างปูน

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอฟันบ้าน

1. นายคำ เจริญสุข ประเภท หมอฟันบ้าน
2. นายประสิทธิ์ นุราช ประเภท หมอฟันบ้าน
3. นายประเสริฐ พรหมคำอ้าย ประเภท หมอฟันบ้าน

5.4 ด้านการประกอบอาชีพ

1. นายหลั่น ดีสม ประเภท การเพาะปลูก
2. นางคำผิว ณะรินทร์ ประเภท การเพาะปลูก

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มจักสาน
2. กลุ่มผู้ปลูกยางพารา
3. กลุ่มผู้เลี้ยงโค

3.7 บ้านวังดาว ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านวังดาว หมู่ที่ 7 ตำบลสะเนียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านเก่าแก่อายุมากกว่า 155 ปี เดิมมีผู้ตั้งถิ่นฐาน 7 หลังคาเรือน ต่อมา มีประชากรชาวพื้นเมืองภาคเหนืออพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านวังดาว เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด มีความสูงระหว่าง 200-800 เมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ สปก. และไม่มีเอกสารสิทธิ์ ใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร ร้อยละ 75-90 ของพื้นที่ เกษตรของหมู่บ้าน

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 264 ครั้วเรือน 803 คน แบ่งเป็นชาย 411 คน และหญิง 392 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประกอบด้วย ฝักในโรงเรือน จำนวน 10 ครั้วเรือน 40 โรงเรือน ปลุกข้าวโพด จำนวน 25 ครั้วเรือน พื้นที่ 500 ไร่ ปลุกข้าวไร่ จำนวน 50 ครั้วเรือน พื้นที่ 250 ไร่ ทำสวนผลไม้ (ลิ้นจี่ ลำไย) จำนวน 50 ครั้วเรือน พื้นที่ 2,600 ไร่ และทำสวนยางพารา จำนวน 3 ครั้วเรือน พื้นที่ 15 ไร่

(4) การรวมกลุ่ม จำนวน 1 กลุ่ม คือ สหกรณ์การเกษตรถาวรพัฒนา จำกัด ประธานชื่อนายประทีป โนนิล

3.8 บ้านศรีบุญเรือง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านศรีบุญเรือง หมู่ที่ 2 ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เดิมชื่อว่า “บ้านก่าย” จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโส อายุระหว่าง 75-87 ปี ในบ้านศรีบุญเรือง ซึ่งท่านได้ฟังจากคำบอกเล่าของปู่ย่า ตายาย ของพวกท่านมาอีกทอดหนึ่งว่า แต่เดิมบรรพบุรุษของพวกท่าน ไม่ได้มีถิ่นฐานอยู่ ณ บ้านศรีบุญเรือง แต่เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีสภาพทำเลที่ตั้งเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน และทำการเกษตร ทุกคนที่อพยพมาจึงได้ปลูกบ้านเรือน พร้อมแผ้วถางที่ทำกิน ต่อมาได้มีคนอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น เนื่องจากต้องติดต่อสื่อสารกัน เมื่อมีการย้ายมารวมกันมากจึงกลายเป็นชุมชน การมีคนย้ายมาอยู่รวมกันภาษาเหนือเรียกว่า “มากายมาฮอมกัน” จากข้อสันนิษฐานที่ได้รับฟังจากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านคำว่า “บ้านก่าย” น่าจะเป็นคำเพี้ยนมาจากคำว่า “ก่าย” เพราะเป็นภาษาเหนือเรียกว่า “บ้านก่ายบ้านฮอม” ทั้งนี้ยังมีคำบอกเล่าจากผู้อาวุโสในชุมชนเกี่ยวกับการอพยพย้ายเข้ามาบ้านก่าย ดังนี้

พ่ออ้ายสม ใหม่เงิน ได้ยินจากคำบอกเล่าของพ่อ คือ พ่อน้อยดวงคำ ก้าวังค์ เป็นคนบ้านพญาภู ได้แต่งงานกับแม่อ้ายปิ่น ในขณะนั้นเป็นคนบ้านหนองฮัง พ่ออ้ายดวงคำ มีช้างหนึ่งเชือกไว้ใช้งาน ต่อมาพ่ออ้ายดวงคำได้พาแม่อ้ายปิ่นซึ่งเป็นภรรยาอพยพมาอยู่บ้านก่าย (ในขณะนั้นยังไม่เพี้ยนเป็นบ้านก่าย) หรือบ้านศรีบุญเรืองในปัจจุบัน เนื่องจากประสบปัญหาข้าวยากหามาแพง ส่วนแม่อ้ายสุกันเสน เป็นคนบ้านม่วงและได้อพยพมาพร้อมกับบรรพบุรุษ

อ้ายจันทร์ นานัน ได้อพยพมาจากจังหวัดอุทัยธานีพร้อมกับพ่อของท่าน คือ พ่อหลวงสุพรรณ แม่อ้ายแปง (แม่ของท่าน) พร้อมกับญาติทางพ่อของท่าน ชื่อว่า พ่อหลวงย๊ะ และ แม่หลวงน้อย ซึ่งพ่อหลวงและแม่ทั้งสองอยู่ในช่วงอายุเดียวกันกับ พ่อน้อยดวงคำ และพ่ออ้ายคำขอ

นอกจากนี้ ยังมีผู้อพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้อีกมากมาย ต่อมาเพื่อน้อยดวงคำ ได้ถูกเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าจากผู้อาวุโสในชุมชนบ้านศรีบุญเรือง เกี่ยวกับชื่อหมู่บ้านเก่าๆ พอสรุปได้ ดังนี้ เรื่องที่หนึ่ง สมัยนั้นชาวบ้านกำลังวุ่นวายกับการพยายามฆ่าวัวโพง ชาวบ้านและหมอพราณป็นได้ตั้งปางทำขุมสำหรับให้หมอพราณป็นไว้ดักยิงวัวโพง ซึ่งหมอพราณป็นได้นำอาวุธปืนมายิงไว้ที่ข้างฝาขุม จึงได้ชื่อว่า “บ้านเก่า” เพราะหมอพราณป็นเอาอาวุธปืนมายิงดักยิงวัวโพงที่นี่

เรื่องที่สอง บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีต้นมะก่ายจำนวนมาก (มะก่าย มีผลลักษณะเหมือนลิ้นจี่แต่เล็กกว่า) ภาษาเหนือเรียกว่า “มะก่าย” จึงเรียกชื่อตามต้นไม้

เรื่องที่สาม สมัยนั้นเกิดโรคระบาด ทำให้คนตายจำนวนมาก คนที่ยังไม่ตายได้ช่วยกันขนศพไปฝัง (สมัยนั้นยังไม่มีโรงพยาบาล) หามไปสุสาน (ถิ่นเหนือเรียกกันว่าหามศพไปสุสานไม้คานหาม “ก่าย” กันไป) หรือพอฝังศพแล้ว ไม้ที่ใช้หามศพมาแล้วจะทิ้ง “ก่ายกันไปก่ายกันมา” เต็มหน้าสุสาน จึงได้ชื่อว่า บ้านก่าย

ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อจาก “บ้านก่าย” เป็น “บ้านศรีบุญเรือง” เพราะต้องการให้ชื่อเหมือนกับชื่อวัดบ้านศรีบุญเรือง

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านศรีบุญเรือง ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มน้ำมวบและที่ราบหุบเขา มีความสูง 250-550 เมตร มีน้ำมวบไหลผ่านทางทิศใต้ของหมู่บ้านและมีทุ่งนารอบๆ หมู่บ้าน

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นคนเมือง จำนวน 151 ครอบครัว 601 คน แบ่งเป็นชาย 307 คน และหญิง 294 คน แต่มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงในชุมชน 366 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.90 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร ประชากรที่เหลือร้อยละ 39.10 อาศัยอยู่นอกชุมชน จากการเก็บข้อมูลพบว่า มีสมาชิกครัวเรือนที่ย้ายออกไป อยู่อาศัย ศึกษาเล่าเรียน และทำงานในเมือง มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นางสุพรรณ บุรณเทศ
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	นายวรวุฒิ อินมโน
4.3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นางเจนจิรา ก้าวงค์ นายวรวิทย์ อินตะวิชัย
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายทวีโชติ สุริยศ
4.5 ประธานสตรีแม่บ้าน	นางอารีย์ อภิวันท์
4.6 อาสาพัฒนาชุมชน	นายภาณุวัฒน์ คำยาน
	นายประคอง อภิวันท์
	นางนิตยา เชื้อนคำ
	นางเอกธิดา ก้าวงค์

4.7 ประธานคุ้มบ้าน คุ้มที่ 1	นายโชคชัย กิจการ
คุ้มที่ 2	นายชูศักดิ์ กิจการ
คุ้มที่ 3	นายวิจิต วรรณภพ
คุ้มที่ 4	นายเลิศ ไชยปาละ
คุ้มที่ 5	นายอินปัน วงศ์กันทะ

(5) ปราชญ์ชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

1. นายพุฒิ ก้าววงศ์ ประเภท ดนตรีพื้นบ้าน

5.2 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน

1. นายบุญ อินมะโน ประเภท หมอทำขวัญ
2. นายคำ เตลา ประเภท หมอทำขวัญ
3. นายชาญ ก้าววงศ์ ประเภท หมอทำขวัญ
4. นายแหม่ม นาอิน ประเภท นวดแผนโบราณ

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) สมาชิก 15 คน
2. กลุ่มอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อปพร. สมาชิก 9 คน
3. กลุ่มกู้ชีพ-กู้ภัย (EMS) มีสมาชิกกลุ่ม 3 คน
4. กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ที่มีสิทธิ์คัดเลือกคณะกรรมการเครือข่าย ทสม. ระดับหมู่บ้าน จังหวัดน่าน สมาชิก 9 คน
5. กลุ่มผู้ประสานพลังแผ่นดิน สมาชิก 25 คน

3.9 บ้านปางบุก ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านปางบุก หมู่ที่ 2 ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ประชากรเป็นชาวไทยลื้ออพยพมาจากพื้นที่อื่น เช่น บ้านน้ำขาบ สปป.ลาว น้ำตอง ตำบลนาไร่หลวง บ้านฮวก บ้านพ้อ ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2420-2427 จำนวน 3-4 ครัวเรือน โดยทำไร่เลื่อนลอยและสร้างกระต๊อบเป็นที่อยู่อาศัย ใช้ใบบุกหรือบางคนเรียกว่าใบบุก ซึ่งเป็นพืชชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายใบบอนแต่ใบหนาและใหญ่กว่านำมาขยี้หลังคา จึงเรียกกันติดปากว่า “บ้านปางบุก” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ได้จัดตั้งหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ ประมาณปี พ.ศ. 2427 โดยมีประชากรจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือ บ้านน้ำตองหรือบ้านสองแควในปัจจุบัน บ้านนาไร่หลวง หรือบ้านทางทุ่งในปัจจุบัน และบ้านห้วยแหม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองสิบสองปันนา ประเทศจีน อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยรวมทั้งสิ้นจำนวน 26 หลังคาเรือน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านปางปุก บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเป็นลักษณะแอ่งเหมือนกระทะ ล้อมรอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่ มีป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำน้ำยาว ซึ่งมีความยาวตั้งแต่ตำบลชนแดน ถึง ตำบลผาตอ อำเภอด่านช้าง จังหวัดน่าน ไหลไปบรรจบกันที่แม่น้ำน่าน อำเภอด่านช้าง มีลำห้วยเล็กๆ ในหมู่บ้านจำนวน 24 แห่ง ไหลมาบรรจบกันที่แม่น้ำยาว ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงเล็กน้อย แบ่งเขตพื้นที่ภายในชุมชนออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 1.60 พื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ 62.70 และป่าชุมชน 8 แห่ง ร้อยละ 35.70 ประกอบด้วย ป่าชุมชนห้วยปันยา ป่าชุมชนห้วยก้องแก้ง (ผาผึ้ง) ป่าชุมชนห้วยแก้ว ป่าชุมชนห้วยเฮี้ย ป่าชุมชนห้วยจะนาต ป่าชุมชนป่าเบิบ ป่าชุมชนห้วยล้าง และป่าชุมชนห้วยทางหนอง

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นชาวไทลื้อ จำนวน 219 ครอบครัว 911 คน แบ่งเป็นชาย 454 คน และหญิง 457 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายจำเริญ ศรีโปธา
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	นายสมบัติ วันเพ็ญ (ฝ่ายปกครอง)
	นายนภดล คำเชื่อน (ฝ่ายการคลังและเลขานุการ)
4.3 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายบัญชา พงษ์ลม (กรรมการฝ่ายรักษาความสงบ)
4.4 สมาชิกสภา อบต.	นายเจริญผล ทองสุข นายสนธิ ธงหิมะ

(5) ประชาชนชาวบ้าน

5.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

5.1.1 ด้านขอ

1. นางบัวจัน แดแดง	2. นางแจ้ว ปุกคาม
3. นายจันท์ จันตะยศ	4. นางบานชื่น ปุกคาม

5.1.2 ด้านศิลปกรรม

1. นายสว่าง ปุกคาม	2. นายเฉลียว ปุกคาม
3. นายปิ่น ริวคำ	4. นายปิ่น ชติยศ
5. นายบุญช่วย ปุกคาม	6. นายจำเลย สลัดได
7. นายแสวง จันตะเสน	8. นายบุญ ไชยสลิ
9. นายสนธิ ยะแสง	10. นายวิรัช สลัดได
11. นายบุญเย็น จันตะเสน	

5.1.3 ด้านดนตรีพื้นบ้าน (เครื่องสาย)

1. นายประสิทธิ์ ปุกคาม	2. นายสามารถ ณ ราช
3. นายมี ปุกคาม	4. นายอนนท์ โนจิต
5. นายตาน ปุกคาม	6. นายจรัส ปุกคาม
7. นายเสวียน แคนแดง	8. นายประเสริฐ สลัดไ
9. นางบัวจัน แคนแดง	10. นางบุญมา ปุกคาม
11. นางกบจันทร์ ปุกคาม	12. นางพองคำ ปุกคาม
13. นางจุ่ม ทานิตะ	14. นางบุญนำ ปุกคาม

5.2 ด้านงานฝีมือ/งานช่าง

5.2.1 ด้านจักสาน

1. นายก่อ ปุกคาม	2. นายผาย วันเพ็ญ
3. นายประสิทธิ์ ปุกคาม	4. นายแสง หน่อท้าว
5. นายประยัด วันเพ็ญ	6. นายประสงค์ ปุกคาม
7. นางบุญแก้ว ปุกคาม	8. นายลอน พงลม
9. นายบุญ ไชยสลิ	10. นายสนิ ธงหิมะ
11. นายจรัส ปุกคาม	12. นายจร สลัดไ
13. นายประเสริฐ สลัดไ	14. นายผดุง ปุกคาม
15. นายสว่าง ไบยา	

5.2.2 ด้านทอผ้า

1. นางบัวจัน แคนแดง	2. นางบุญนำ ปุกคาม
3. นางพองคำ ปุกคาม	4. นางจุ่ม ทานิตะ
5. นางบัวศรี เตชะนันท์	6. นางบุญมา ปุกคาม
7. นางอัมพร ปุกคาม	8. นางกบจันทร์ ปุกคาม

5.2.3 ด้านบายศรีเย็บแบบ

1. นางจำเนียร ณ ราช	2. นางบัวเขียว ปุกคาม
3. นางน้อม จันตะเสน	4. นางบุญธรรม หน่อท้าว
5. นางอุดมลักษณ์ ไชยสลิ	6. นางอุไร ไบยา
7. นางบุญมี ทองสุข	8. นางคำผิว ยะแสง
9. นางบุญเจือ ณ ราช	10. นางเข็มน้อย ปุกคาม
11. นางแว่น ธงหิมะ	12. นางขันคำ พงลม
13. นางซ้อย สลัดไ	14. นางวาสนา ปุกคาม
15. นายบัวลอย พงลม	16. นางสุนีย์ ดวงธิ
17. นางบัวจันทร์ หน่อท้าว	18. นางสาว ทองสุข

19. นางปิ่นแก้ว สลัดไธ	20. นางสมคิด ปุ๊กคาม
21. นางพิกุล ปุ๊กคาม	22. นายลออ ปุ๊กคาม
23. นางบุญมา เพยคำ	24. นางฟองจันทร์ ธงหิมะ
25. นางปรานม ทองสุข	26. นางบัวจัน แคนแดง
27. นางวร ฌ น่าน	28. นางตุ้มมา ปุ๊กคาม
29. นางฟองคำ ปุ๊กคาม	30. นางรจนา มีบุญ
31. นางมานิตา แก้วโก	32. นางหอม สุภา
33. นางสมศรี พงษ์พันธ์	34. นางปรานอม ปุ๊กคาม
35. นางจันทร์เพ็ญ คำเชื่อน	36. นางสาว ร้อย ปิงคะกัน
37. นางจำปี ปาคำ	38. นางจันเพ็ญ สลัดไธ
39. นางแจ้ว ปุ๊กคาม	40. นางบุญผาย ยะแสง
41. นางพัฒน์ ผาแสง	42. นางสมบูรณ์ จันต๊ะเสน

5.2.4 ด้านช่างฝีมือ

1. นายปิ่น ธิวคำ	2. นายเจริญผล ทองสุข
3. นายต๋อง เครือหิน	4. นายจร สลัดไธ
5. นายเฉลียว ปุ๊กคาม	6. นายบุญช่วย ปุ๊กคาม
7. นายบุญแทน สลัดไธ	8. นายสว่าง ปุ๊กคาม
9. นายมี กะมะโน	10. นายประดิษฐ์ วันเพ็ญ
11. นายวัลลภ วันเพ็ญ	12. นายบัตร คำเชื่อน
13. นายลิขิต เทพกอม	14. นายเพียร จันต๊ะเสน
15. นายผล ทองสุข	16. นายสนิท ยะแสง
17. นายดำรง ดวงธิ	18. นายสนั่น ทองสุข
19. นายวิสุทธิ อินทะรังสี	20. นายจำเลย สลัดไธ
21. นายทองวัน ปุ๊กคาม	22. นายสวัสดิ์ หน่อท้าว
23. นายอินพ่อน ปุ๊กคาม	24. นายสนิท สลัดไธ
25. นายตัน คำมาตร	26. นายทวี ฌ น่าน
27. นายนิยม วันเพ็ญ	28. นายผล ปาคำ
29. นายทอง มีบุญ	30. นายวิโรจน์ อินธิวงศ์
31. นายสวัสดิ์ ยะแสง	32. นายวิระชาติ ไบยา
33. นายพ่อน ซ้อนพุด	34. นายลอน ฟองลม
35. นายถนัด ยะแสง	36. นายทำเนียบ คำเชื่อน
37. นายจำกั๊ด ปุ๊กคาม	

5.2.5 ด้านช่างไฟฟ้า

1. นายทะนงศักดิ์ ผาแสง	2. นายธีระ สลัดไธ
3. นายดำรงค์ ดวงธิ	4. นายอำนาจ ปุ๊กคาม
5. นายยุทธพงษ์ ช้อนพุด	6. นายสุทธิพงษ์ ทองสุข
7. นายวันชัย ทองสุข	8. นายเจริญผล ทองสุข
9. นายวัลลพ วันเพ็ญ	

5.2.6 ด้านช่างตีเหล็ก

1. นายจันทร์ จันต๊ะยศ	2. นายเกศ วันเพ็ญ
3. นายประสงค์ ปุ๊กคาม	4. นายแสง ปุ๊กคาม

5.2.7 ด้านช่างยนต์

1. นายสวิง ไบยา	2. นายนามชัย ทองสุข
3. นายกิ่ง แคะแดง	4. นายนิกร สมเกียรติมงคล

5.3 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอฟันบ้าน

5.3.1 ด้านหมอขวัญ

1. นายประสิทธิ์ ปุ๊กคาม	2. นายผาย วันเพ็ญ
3. นายสนั่น จันต๊ะเสน	4. นายผาย เพี้ยคำ
5. นายทวี ณ น่าน	6. นายสว่าง ปุ๊กคาม
7. นายศักดิ์ จินตนา	8. นายประเสริฐ แคะแดง

5.3.2 ด้านหมอฟันบ้าน

1. นายตี้ คำเชื่อน	2. นายทวี สุภา
3. นายเปลี่ยน ปุ๊กคาม	4. นายสนั่น ทองสุข
5. นางบัวหวาน วันเพ็ญ	6. นายอนนท์ โนจิต
7. นายประเสริฐ สลัดไธ	

5.3.3 ด้านหมอเมือ

1. นายอัน สลัดไธ	2. นายประสิทธิ์ ปุ๊กคาม
3. นายผาย วันเพ็ญ	4. นายสนั่น จันต๊ะเสน
5. นางบัวหวาน วันเพ็ญ	6. นายจรัส ปุ๊กคาม
7. นายปิ่น ปุ๊กคาม	

5.3.4 ด้านหมอดำแย : นางน้อม จันต๊ะเสน

5.3.5 ด้านสมุนไพรพื้นบ้าน

1. นายสามารถ ณ ราช	2. นายตี้ คำเชื่อน
3. นายจรัส ปุ๊กคาม	4. นายประเสริฐ สลัดไธ

5.4 ด้านการประกอบอาชีพ

5.4.1 ด้านข้าวจ้าว

1. นายศักดิ์ จินตนา	2. นายผาย วันเพ็ญ
3. นายเปลี่ยน ปุ๊กคาม	4. นายวรรณ ยะแสง
5. นายตาน ธงหิมะ	6. นายถ่อน วันเพ็ญ

5.4.2 ด้านจ้อย : นางบัวจิ้น แคนแดง

5.4.3 ด้านอาหารขนมพื้นบ้าน

1. นางบัวจิ้น แคนแดง	2. นางบุญนำ ปุ๊กคาม
3. นางฟองคำ ปุ๊กคาม	4. นางจุ่ม ทานิตะ
5. นางบัวศรี เตชะนันท์	6. นางบุญมา ปุ๊กคาม
7. นางอัมพร ปุ๊กคาม	8. นางกอบจันทร์ ปุ๊กคาม

5.4.4 ด้านมัคทายก วัดบ้านปางปูก

1. นายประสิทธิ์ ปุ๊กคาม	2. นายผาย วันเพ็ญ
3. นายบุญช่วย ปุ๊กคาม	4. นายทวี ฒ นาน

5.4.5 ด้านพิธีกร/พิธีการ

1. นายสามารถ ณาช	2. นายวิทยา ฒ ราช
3. นายบุญช่วย ปุ๊กคาม	4. นายคงฤทธิ์ คำแสน
5. นายวิรัช สลัดไธ	6. นายสนิท ธงหิมะ
7. นายสนั่น หน่อท้าว	

5.4.6 ด้านช่างตัดผมชาย/หญิง

1. นายเสวียน แคนแดง	2. นายบุญช่วย ปุ๊กคาม
3. นายบุญติด ฟองลม	4. นายสาคร ไชยศิลป์
5. นางสุพรรณี เสนาะกลาง	6. นางบัวไหล ผาหลัก

(6) การรวมกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน มีสมาชิกกลุ่ม 4 คน
2. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีสมาชิกกลุ่ม 17 คน
3. กลุ่มอาสาสมัครเกษตร มีสมาชิกกลุ่ม 10 คน
4. กลุ่มศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.10 บ้านใหม่ ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังฝาย อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน เดิมตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านสองแคว ชื่อว่า “บ้านน้ำตอง” ต่อมาปี พ.ศ. 2476 นายกันทะ เทพกอม ซึ่งเป็นกำนันปกครองหมู่บ้านได้แยกมาตั้งหมู่บ้านใหม่ทางทิศใต้ของบ้านสองแคว เรียกว่า “บ้านใหม่” และเป็นกำนันคนแรกของหมู่บ้าน หมู่บ้านได้ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476 การปกครองขึ้นอยู่กับตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านใหม่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบเชิงเขา ปลูกบ้านเรือนตามลำน้ำยาว และลำห้วยตาด มีพื้นที่รวม 900 ไร่ แบ่งการใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัย ร้อยละ 11.11 และพื้นที่เกษตร ร้อยละ 88.89 ประกอบด้วย ไร่ ร้อยละ 62.50 ทำนา ร้อยละ 6.25 ทำสวน ร้อยละ 25 และพื้นที่ทำการเกษตรอื่นๆ ร้อยละ 6.25

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ
ประชากรเป็นชาวไทยลื้อ จำนวน 42 ครอบครัว 148 คน แบ่งเป็นชาย 454 คน และหญิง 457 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพภาคการเกษตร

(4) ปราชญ์ชาวบ้าน

4.1 ด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น (ด้านจักสาน)

1. นายผัด ะลิก	2. นายจรัส หาญกันท์
3. นายถวิล ธงหิมะ	4. นายอุทัย ศุภโรดม

4.2 ด้านแพทย์แผนไทย/สมุนไพร/หมอพื้นบ้าน (ด้านหมอสู่วัย)

1. นายเมือง ไบยา
2. นายมี สนน

4.3 ด้านการประกอบอาชีพ (ด้านการเกษตร)

1. นายเฟชัญ ะลิก
2. นายศรี เมฆแสน

(5) การรวมกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน (อช.) สมาชิก 4 คน
2. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิก 5 คน
3. กลุ่มอาสาสมัครเกษตร สมาชิก 2 คน

พื้นที่กลุ่มที่ 4 (ตาก แม่ฮ่องสอน) จำนวน 3 กลุ่มบ้าน จากโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 2 แห่ง ดังนี้

4.1 บ้านแม่ลามาลหลวง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านแม่ลามาลหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนชาวกะเหรี่ยง ได้อาศัยอยู่ในที่ตั้งปัจจุบันประมาณ 12 ปี ที่ตั้งหมู่บ้านแห่งเดิมอยู่ห่างจากที่ตั้งปัจจุบันประมาณ 1 กิโลเมตร เนื่องจากพื้นที่เดิมเกิดการพังทลายของดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้

บ้านแม่ลามาลหลวง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งขวา มีความสูง 500-800 เมตรจากน้ำทะเลปานกลาง ภายในชุมชนไม่มีไฟฟ้า แต่ใช้ไฟฟ้าแบบโซลาร์เซลล์ ทุกครัวเรือน ระบบประปาภูเขา อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยมะอู๋ 1 ห้วยมะอู๋ 2 ห้วยที่ฮือลือ ห้วยกองโก และแหล่งน้ำที่ชุมชนสร้าง ได้แก่ ถังคอนกรีตเสริมเหล็ก 9 บ่อ บ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ ปัจจุบันชลประทานได้สร้างบ่อพักน้ำไว้ใช้ จำนวน 6 ลูก

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ

ประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยง จำนวน 101 หลังคาเรือน 508 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มบ้านย่อย คือ บ้านแม่ลามาลหลวง 82 หลังคาเรือน 361 คน และบ้านน้อย 19 หลังคาเรือน 147 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีเพียง 1 หลังคาเรือนที่นับถือศาสนาคริสต์ พืชอาหารหลักคือ ข้าวไร่ พืชสร้างรายได้หลัก คือ พริกกะเหรี่ยง บุก มีเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชผักในโรงเรือน ไม้ผลยืนต้น และเสาวรส ร่วมกับ สวพส. ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

4.2 บ้านห้วยน้ำใส ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บ้านห้วยน้ำใส หมู่ที่ 9 ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ภายในชุมชนไม่มีไฟฟ้า มีไฟฟ้าแบบโซลาร์เซลล์บางครัวเรือน ระบบประปาภูเขา อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยน้ำออกสู ห้วยน้ำใส และห้วยแม่อุเพ ปัจจุบันชลประทานได้สร้างบ่อพักน้ำไว้ใช้ จำนวน 5 ลูก ประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยง จำนวน 128 หลังคาเรือน 537 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มบ้านย่อย คือ บ้านห้วยน้ำใส 86 หลังคาเรือน 350 คน และบ้านน้ำออกสู 42 หลังคาเรือน 187 คน พืชอาหารหลักคือ ข้าวไร่ พืชสร้างรายได้หลัก คือ พริกกะเหรี่ยง กาแฟ และบุก มีเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชผักในโรงเรือนและไม้ผลยืนต้น ร่วมกับ สวพส. ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

4.3 บ้านปู่คำ-ห้วยแห้ง ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

(1) ประวัติหมู่บ้าน บ้านปู่คำ-ห้วยแห้ง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อตั้งมานานกว่า 100 ปี เดิมมีชื่อว่า “บ้านกอซูเมย” ซึ่งเรียกตามชื่อลำห้วยที่ใช้อุปโภคและบริโภคภายในชุมชน กลุ่มคนที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้อพยพมาอยู่เพียง 2-3 หลังคาเรือน ต่อมาได้มีชาวบ้านใกล้เคียง คือ บ้านกอมูเตอ ได้ย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น ต่อมาทางราชการได้เข้ามาสำรวจพบประชากรเป็นจำนวนมากจึงได้ให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านได้ โดยตั้งชื่อว่า “บ้านปู่คำ” ซึ่งเป็นชื่อของคนแรกที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนพร้อมลูกหลาน ปัจจุบันมีหย่อมบ้านย่อยซึ่งตามทะเบียนบ้าน คือ บ้านห้วยแห้ง เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านคนก่อนได้ตั้งไว้แต่มีประชากรน้อยกว่าจึงเรียกตามประชากรที่มีมากกว่าเป็นหมู่บ้านหลัก คือ บ้านปู่คำ (ห้วยแห้ง)

(2) ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้
บ้านบ้านปู่คำ-ห้วยแห้ง ตั้งอยู่ตามหุบเขา/สันเขา มีความสูงระหว่าง 300-1,050 เมตร มีแม่น้ำล้อมรอบ สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ มีน้ำอุปโภค-บริโภคตลอดทั้งปี

(3) ประชากรและการประกอบอาชีพ
ประชากรเป็นชาวกะเหรี่ยง จำนวน 83 ครัวเรือน 333 คน แบ่งเป็นชาย 175 คน และหญิง 158 คน พืชอาหารหลัก คือ ข้าวไร่ พืชสร้างรายได้หลัก คือ พริกกะเหรี่ยง บุก มีเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชผักในโรงเรือน ไม้ผลยืนต้น และเสาวรส ร่วมกับ สวพส.

(4) ผู้นำชุมชน

4.1 ผู้ใหญ่บ้าน	นายอินสม นิธิพิชัยกุล
4.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	นายตาเละ วนาชนากุล
4.3 สมาชิกสภา อบต.	นายอำพล พะเนอะอี นายไพรวลัย ตะหวอ

4.2 ขั้นตอนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยสำนักพัฒนา สวพส.

ได้ดำเนินการทบทวนขั้นตอนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของ สวพส. ร่วมกับสำนักพัฒนา พบว่ามี 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชน

1.1 การจัดเวทีชุมชนเพื่อจัดทำแผนชุมชนและประชาคมแผนชุมชน

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. กำหนดพื้นที่เป้าหมายตามกลยุทธ์	เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
2. ประสานงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่/ผู้นำชุมชน เพื่อกำหนดวันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
3. จัดทำโครงการ ขออนุมัติจัดกิจกรรม	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
4. ประสานหน่วยงานในพื้นที่เข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
5. เตรียมข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น เช่น จปฐ. แผนที่ดินรายแปลง กลยุทธ์รายพื้นที่	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
6. จัดเวทีชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
7. รวบรวมข้อมูลแผนพัฒนาชุมชนเพื่อจัดทำเล่มเอกสาร	เจ้าหน้าที่ในพื้นที่

1.2 การติดตามการทบทวนแผนชุมชนและประชาคมแผนพัฒนาชุมชน

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. ประสานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ติดตามข้อมูลแผนพัฒนาชุมชนแต่ละชุมชน	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
2. รวบรวมฐานข้อมูลแผนพัฒนาชุมชนรายพื้นที่	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
3. จัดทำเอกสารแผนกิจกรรม/โครงการตามแผนพัฒนาชุมชน	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
4. เสนอแผนพัฒนาชุมชนต่อคณะทำงานบูรณาการระดับกรม จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
5. จัดเก็บข้อมูลการนำแผนพัฒนาชุมชนไปใช้ประโยชน์แต่ละชุมชน	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.

1.3 การประชุมบูรณาการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงาน โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส. จำนวน 2 กิจกรรม คือ ประสานงานหน่วยงานคณะกรรมการบูรณาการ เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ คณะกรรมการชุมชน เพื่อจัดทำแผนชุมชนแบบบูรณาการ และติดตามการนำแผนพัฒนาชุมชนไปใช้ประโยชน์

1.4 การสนับสนุนกิจกรรมตามแผนพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม

กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. คณะกรรมการชุมชนเขียนโครงการกิจกรรมตามแผนพัฒนาชุมชนเสนอ สวพส./หน่วยงานบูรณาการ	เจ้าหน้าที่ในพื้นที่
2. พิจารณาโครงการและขออนุมัติจัดกิจกรรมตามโครงการ	เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.
3. ดำเนินกิจกรรมตามโครงการ	ชุมชน
4. ติดตามประเมินผลโครงการ	- เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ - เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส.

1.5 ประชุมร่วมกับคณะกรรมการชุมชนเพื่อติดตามให้คำแนะนำ วางแผนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจากส่วนกลาง สวพส. ประกอบด้วย ประสานงานเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ นัดคณะกรรมการชุมชน ติดตามและสนับสนุนกิจกรรม/กระบวนการในการเสนอโครงการเพื่อขอรับสนับสนุนกิจกรรมตามแผนพัฒนาชุมชน และปรับปรุงข้อมูลในแผนพัฒนาชุมชนให้เป็นปัจจุบัน

2. การพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญบุคลากรด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

2.1 จัดกิจกรรมพัฒนา ความรู้ และทักษะการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน โดยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2 จัดศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชน

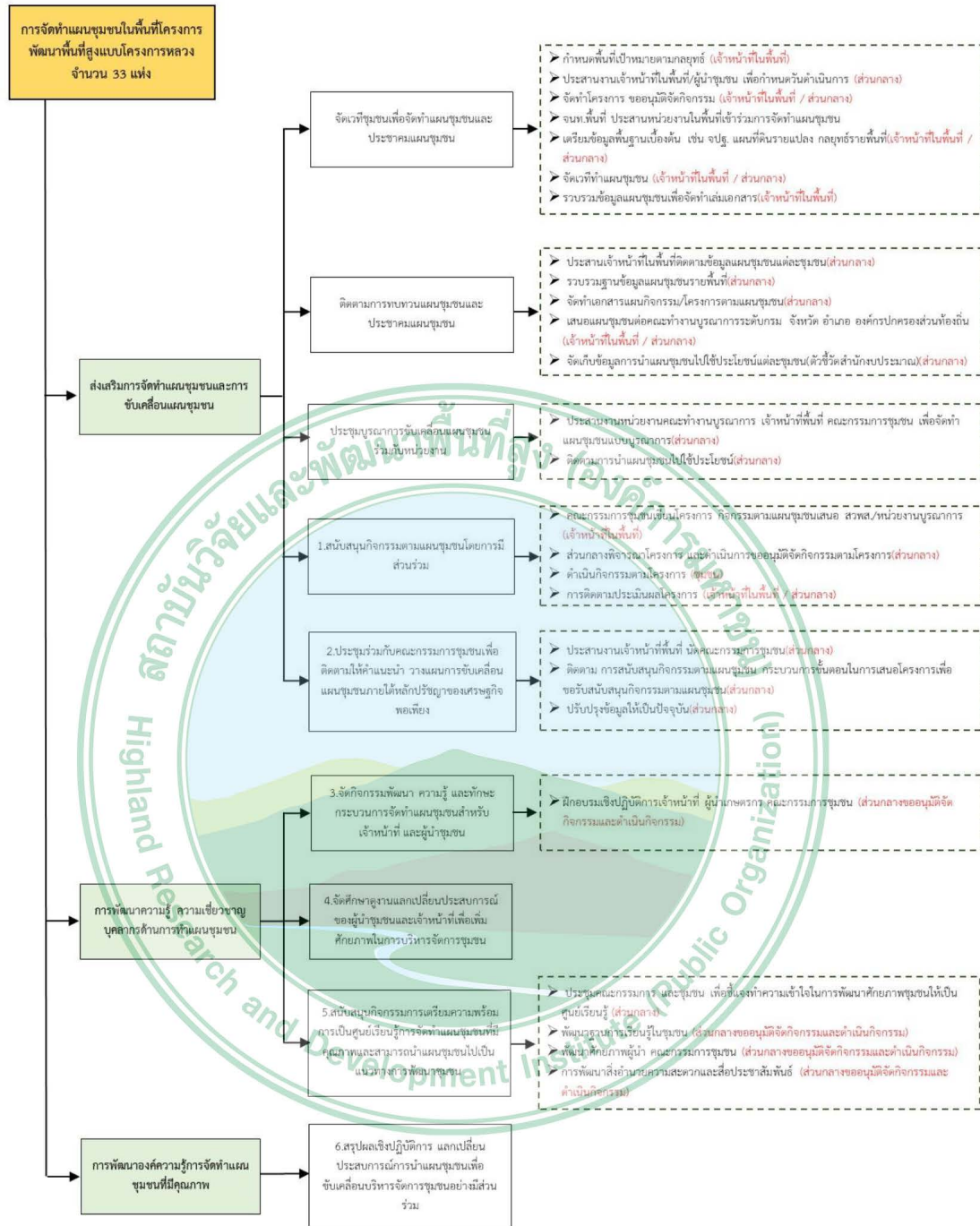
2.3 สนับสนุนกิจกรรมการเตรียมความพร้อมการเป็นศูนย์เรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพและสามารถนำแผนพัฒนาชุมชนไปเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ประชุมคณะกรรมการและชุมชน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เป็น ศูนย์เรียนรู้ พัฒนาฐานการเรียนรู้ในชุมชน พัฒนาศักยภาพผู้นำและคณะกรรมการชุมชน พัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อประชาสัมพันธ์

3. การพัฒนาองค์ความรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ โดยการสรุปผลเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การนำแผนพัฒนาชุมชนเพื่อขับเคลื่อนบริหารจัดการชุมชน อย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Flow Chart)
โครงการจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

F31

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Flow Chart) การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
ของ สำนักพัฒนา สวทส.

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ (กรณีการ ก้นหา และ ระพีพร เกตุแก้ว, 2562)

จากการทบทวนกระบวนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในระยะแรก (พ.ศ. 2557-2562) ของ สวพส. พบว่าได้ดำเนินการไปแล้ว 225 กลุ่มบ้านหรือคิดเป็นร้อยละ 36.53 ของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. โดยแบ่งช่วงการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน เป็นการประชุมร่วมกับคณะกรรมการและชุมชน เพื่อสำรวจข้อมูลสำหรับจัดทำหรือทบทวนแผนพัฒนาชุมชน และช่วงเดือนธันวาคม เป็นการนำโครงการและงบประมาณไปบูรณาการกับแผนปฏิบัติการของ สวพส. และหน่วยงานอื่นๆ สำหรับเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย แผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง แผนที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ฯ แผนที่แสดงโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ ภูมิปัญญาของชุมชน องค์กรความรู้ด้านต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทั้งนี้แผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพควรเกิดจากการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานบูรณาการในพื้นที่ เช่น สวพส. องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) พัฒนาชุมชน (พช.) เป็นต้น ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ จำนวน 8 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 5 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพของ สำนักพัฒนา สวพส.

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ (กรณีการ ก้นหา และ ระพีพร เกตุแก้ว, 2562)

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ถวิลวดี บุรีกุล และ วิศิษฎ์ ชัชวาลทิพากร (2549) ได้แบ่งลำดับขั้นการมีส่วนร่วมเป็น 7 ระดับ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้น จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลง ตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจ แต่ไม่เปิดโอกาสให้มีการแสดง

ข้อคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ การทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม เป็นต้น

ระดับที่ 2 การเปิดรับความคิดเห็น เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการประเมินข้อดี ข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การสำรวจ การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการ การบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

ระดับที่ 3 การปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

ระดับที่ 4 การวางแผนร่วมกัน เป็นการมีส่วนร่วมที่กว้างขึ้น มีความรับผิดชอบ ร่วมกันในการวางแผนและผลที่จะเกิดขึ้น เหมาะสำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญาตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การร่วมปฏิบัติ เป็นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ระดับที่ 6 การร่วมติดตามตรวจสอบ ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น ส่งเอกสาร/หนังสือ และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสอบถามปากเปล่า

ระดับที่ 7 การควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ

ทั้งนี้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพต้องได้รับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้ง 6 ระดับ ได้แก่ ร่วมให้ข้อมูล ร่วมรับฟังความคิดเห็น ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติ ตลอดจนร่วมติดตามตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และปัจจัยพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นตอนที่ 4 การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนงานโครงการ

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามความก้าวหน้าโครงการของชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น ส่งเอกสาร/หนังสือ และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสอบถามปากเปล่า

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 7 การทบทวนแผนพัฒนาชุมชนปีละ 2 ครั้ง

ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

4.3 ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้นำและคณะกรรมการชุมชน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องแผนพัฒนาชุมชน กระบวนการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนก่อนและหลังการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยแผนพัฒนาชุมชน ในพื้นที่ศึกษา 13 แห่ง 19 กลุ่มบ้าน พบปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและใช้แผนพัฒนาชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนา จำนวน 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่

ปัจจัยภายใน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความตระหนักของผู้นำและคณะกรรมการชุมชน เกี่ยวกับความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชน พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 18 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 94.74 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้นำและคณะกรรมการชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในแผนพัฒนาชุมชน สามารถใช้แผนพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาและดึงโอกาส/ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกได้ (2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 12 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 63.16 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้นำ คณะกรรมการ และคนในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมให้ข้อมูล ร่วมรับฟังความคิดเห็น ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนร่วมติดตามตรวจสอบ (3) การติดตามและปรับปรุงข้อเสนอโครงการกับหน่วยบูรณาการอย่างต่อเนื่อง พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 10 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 52.63 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้นำและคณะกรรมการชุมชนมีการติดตามข้อเสนอโครงการอย่างต่อเนื่องทั้งแบบเป็นทางการ เช่น ส่งเอกสาร/หนังสือ และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสอบถามปากเปล่า การสอบถามทางข้อความผ่าน social media (4) การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนบนฐานข้อมูลและเชิงรุก และ (5) การจัดการข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและใช้งานง่าย พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 9 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 47.37 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนบนฐานความรู้และเชิงรุก มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและใช้งานง่าย

ปัจจัยภายนอก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) การบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันของหน่วยงานพี่เลี้ยง เช่น สวพส. อบต. พช. เป็นต้น พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 7 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 36.84 (2) การสนับสนุนงบประมาณโครงการในแผนพัฒนาชุมชนของหน่วยงาน พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 15 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 78.95 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา และ (3) การเชิญชุมชนที่ใช้แผนพัฒนาชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น พบชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 11 กลุ่มบ้านหรือร้อยละ 57.89 ของกลุ่มบ้านในพื้นที่ศึกษา

โดยมีปัจจัยพล้งภายในชุมชนเป็นเงื่อนไขหลักของความสำเร็จ และมีปัจจัยภายนอกช่วยหนุนเสริมความสำเร็จ พร้อมกันนี้ได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. ควรมีการสำรวจและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชนในกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการชุมชนก่อนการเริ่มกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

2. ควรเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ สวพส. ผู้นำและคณะกรรมการชุมชน

3. ควรส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนมีบทบาทในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพื่อบูรณาการแนวคิดจากคนหลายรุ่นและการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีของกลุ่มเยาวชน

ตารางที่ 2 ร้อยละของปัจจัยความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

พื้นที่	กลุ่มบ้าน	ปัจจัยภายใน					ปัจจัยภายนอก		
		ความตระหนัก ของผู้นำและ คณะกรรมการ ชุมชน	การมีส่วนร่วม ของคนใน ชุมชน	การติดตามและ ปรับปรุง ข้อเสนอ โครงการ	การจัดทำ แผนพัฒนา ชุมชนบน ฐานข้อมูลและ เชิงรุก	การจัดการ ข้อมูลที่เป็น ปัจจุบันและใช้ งานง่าย	หน่วยงานที่ เล็งเห็นความ สำคัญ การจัดทำ แผนพัฒนา ชุมชนร่วมกัน	หน่วยงาน สนับสนุน งบประมาณ โครงการใน แผนพัฒนา ชุมชน	การเชิญชวน ที่ใช้แผนพัฒนา ชุมชนในการ ขับเคลื่อนการ พัฒนาท้องถิ่น
ห้วยเป่า	ห้วยเป่า	✓	✓	✓				✓	✓
ปางแดงใน	ปางแดงใน	✓	✓					✓	✓
แม่มะลอ	แม่วาก	✓						✓	
ปางหินฝน	แม่ต๋อม	✓						✓	
แม่สลอง	แม่จันทหลวง	✓						✓	
วาวี	ปางต้นผึ้ง	✓	✓					✓	
แม่จริม	บอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ฝาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ก้อ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	นาหมื่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ตอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	ตองเจริญราษฎร์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 2 ร้อยละของปัจจัยความสำเร็จของชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน (ต่อ)

พื้นที่	กลุ่มบ้าน	ปัจจัยภายใน					ปัจจัยภายนอก		
		ความตระหนัก ของผู้นำและ คณะกรรมการ ชุมชน	การมีส่วนร่วม ของคนใน ชุมชน	การติดตามและ ปรับปรุง ข้อเสนอ โครงการ	การจัดทำ แผนพัฒนา ชุมชนบน ฐานข้อมูลและ เชิงรุก	การจัดการ ข้อมูลที่เป็น ปัจจุบันและใช้ งานง่าย	หน่วยงานที่ เล็งเห็นบูรณาการ การจัดทำ แผนพัฒนา ชุมชนร่วมกัน	หน่วยงาน สนับสนุน งบประมาณ โครงการใน แผนพัฒนา ชุมชน	การเชิญชุมชน ที่ใช้แผนพัฒนา ชุมชนในการ ขับเคลื่อนการ พัฒนาท้องถิ่น
สะเนียน	วังตาว								
โป่งคำ	ศรีบุญเรือง	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ถ้ำเวียงแก	ปางปุก	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
วังไผ่	บ้านใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สบเมย	แม่ลามาหลวง	✓							
	ห้วยน้ำใส	✓							
แม่สามแลบ	ปู่คำ-ห้วยแห้ง	✓							
รวม		18	12	10	9	9	7	15	11
ร้อยละ		94.74	63.16	52.63	47.37	47.37	36.84	78.95	57.89

4.4 สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

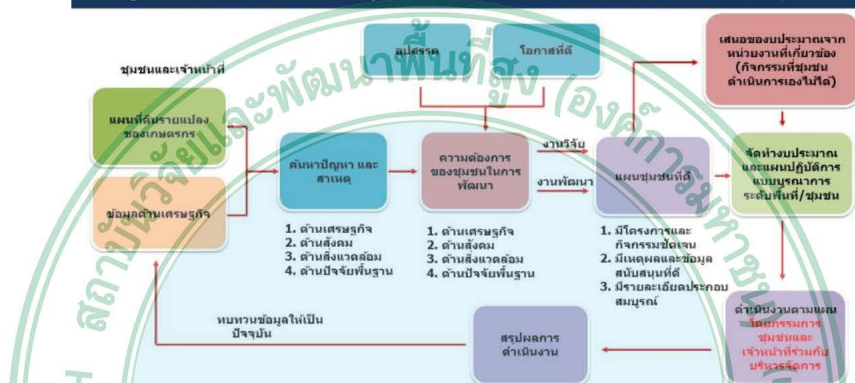
ได้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ ณ ห้องประชุมอาคาร 2 ชั้น 3 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2562 มีผู้เข้าร่วมจำนวน 35 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา นักวิจัย และเจ้าหน้าที่โครงการ สวพส. โดย นางสาวระพีพร เกตุแก้ว ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา 4 ได้กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ปรับปรุงใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น วางแผน และกำหนดปฏิทินการส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะร่วมกัน แบ่งเป็น 2 หัวข้อหลัก ดังนี้

1.1 กระบวนการ/ขั้นตอนการจัดทำและรูปแบบแผนพัฒนาชุมชน โดยนางกรรณิการ์ กันหา ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา 4 ได้กล่าวถึงกลุ่มบ้านภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่ได้จัดทำแผนชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 จำนวน 225 กลุ่มบ้านหรือคิดเป็นร้อยละ 36.53 ของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินงานของ สวพส. โดยมีช่วงการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนจำนวน 2 ช่วง คือ ช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน เป็นการประชุมร่วมกับคณะกรรมการและชุมชนเพื่อสำรวจข้อมูลสำหรับจัดทำหรือทบทวนแผนพัฒนาชุมชน และช่วงเดือนธันวาคม เป็นการนำโครงการและงบประมาณไปบูรณาการกับแผนปฏิบัติการของ สวพส. และหน่วยงานอื่นๆ

เครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ ประกอบด้วยแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง แผนที่ป่าสงวน/ป่าอนุรักษ์ฯ แผนที่แสดงโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ ภูมิปัญญาของชุมชน องค์ความรู้ด้านต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ทั้งนี้แผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพควรเกิดจากการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานบูรณาการในพื้นที่ เช่น สวพส. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พัฒนาชุมชน (พช.) เป็นต้น ตามหลักธรรมาภิบาล และขับเคลื่อนโดยชุมชน แสดงดังภาพ

ภาพที่ 6 กระบวนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของ สำนักพัฒนา สวพส.

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ (กรณีการ ก้นหา และ ระพีพร เกตุแก้ว, 2562)

พร้อมยกตัวอย่างชุมชนที่สามารถจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานบูรณาการ ตลอดจนสามารถใช้แผนพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน คือ บ้านศรีบุญเรือง หมู่ 2 ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ ปัจจุบันเป็นชุมชนต้นแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยแผนพัฒนาชุมชน โดยมีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพดังภาพที่ 7 และเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน จำนวน 4 ฐานเรียนรู้ ได้แก่ ฐานเรียนรู้กลุ่มผลิตถ่านอัดแท่ง/ถ่านดุกกลิน ฐานเรียนรู้ชาชงสมุนไพร ฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน และฐานเรียนรู้การจัดการขยะ

ภาพที่ 7 กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพของชุมชนบ้านศรีบุญเรือง

ที่มา : เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ (กรณีการ ก้นหา และ ระพีพร เกตุแก้ว, 2562)

การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเป็นการจัดทำข้อมูลรายกลุ่มบ้าน 1 กลุ่มบ้าน/แผนพัฒนาชุมชน 1 เล่ม ประกอบด้วยข้อมูล 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น ประวัติหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้านและตำบล ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ จำนวนครัวเรือนและประชากร สภาพทางสังคมและการปกครอง สภาพทางเศรษฐกิจ การบริการขั้นพื้นฐาน ภูมิปัญญา/ปราชญ์ชาวบ้าน ประเพณี/วัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มต่างๆ และคณะกรรมการกลุ่ม

ส่วนที่ 2 ข้อมูล จปฐ. กชช 2ค. แผนชุมชน หรือข้อเท็จจริงในปัจจุบันที่ประชาคมยอมรับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์หรือทบทวน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของหมู่บ้าน (SWOT)

ส่วนที่ 4 วิสัยทัศน์และคำขวัญของกลุ่มบ้าน

ส่วนที่ 5 ปัญหา/สาเหตุ และวิธีการ/แนวทางแก้ไขของกลุ่มบ้าน

ส่วนที่ 6 โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาตามแนวทาง/วิธีการและความต้องการของชุมชน

1.2 การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และสรุปผลการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลจากการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร่วมกัน พบปัญหา/ข้อจำกัดของการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ ดังนี้

(1) ที่ผ่านมามีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเน้นข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพและรายได้ การพัฒนาสังคม

การพัฒนาคุณภาพชีวิต สาธารณสุข/สุขอนามัย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ ยังไม่มีข้อมูลในแผนพัฒนาชุมชน ตลอดจนข้อมูลส่วนที่ 3-6 ยังไม่ได้จัดทำ

(2) ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มบ้านหลัก และบ้านรอง ทำให้บางครั้งเกิดเป็นอุปสรรคในการจัดประชุมระดับหมู่บ้าน

(3) ภาวะผู้นำทางสังคมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในบางชุมชน ทำให้คนบางกลุ่มที่ด้อยกว่าหรือกลุ่มสตรีหรือกลุ่มเยาวชนไม่กล้าออกเสียงในที่ประชุม

(4) กิจกรรมที่ตั้งไว้ไม่ได้รับการขับเคลื่อนตามแผนพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มบ้านรอง พร้อมกันนี้ได้วางแผนและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ จำนวน 11 แห่ง และผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน่วยงานบูรณาการทั้งภายในและภายนอกชุมชน ระหว่างวันที่ 6-9 มกราคม 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน จากการปฏิบัติจริงให้แก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 8 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ ณ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะบ้านห้วยฮะ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างวันที่ 5-7 กุมภาพันธ์ 2563 โดยวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ปรับปรุงใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ ประชุมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการวางแผนส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพและสามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการชุมชนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 171 คน ประกอบด้วย (1) หน่วยงานบูรณาการในพื้นที่ ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโป่งสา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ พัฒนาการอำเภอปาย หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะ และ ผู้ประสานงานด้านการแก้ปัญหายาเสพติดพื้นที่อำเภอปาย หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่ยะ ศูนย์การศึกษาออกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปาย (2) ผู้นำชุมชน 4 บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยเตือ บ้านแม่เหมืองหลวง บ้านห้วยหวาย และบ้านแม่ยะน้อย (3) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำพื้นที่โครงการฯ พื้นที่เฉพาะ จำนวน 11 ศูนย์ฯ และ (4) นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา นักวิจัย และเจ้าหน้าที่โครงการ สวพส.

การจัดประชุมในครั้งนี้ ว่าที่ร้อยตรีสัตย์ชัย เชียงดา ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะบ้านห้วยฮะ ได้กล่าวแนะนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานบูรณาการและเจ้าหน้าที่ สวพส. รวมถึงผลการดำเนินงานและแนวทางการดำเนินงานพัฒนาภายใต้โครงการฯ บ้านห้วยฮะ จากนั้น นายวิญญพงศ์ พงษ์เขียว ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา ได้กล่าววัตถุประสงค์การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ต่อมา นางกรรณิการ์ กันหา ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา ได้อธิบายความหมายและความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนไปใช้ประโยชน์ เครื่องมือสำหรับใช้วิเคราะห์ชุมชน เช่น แผนที่ดินรายแปลง เป็นต้น แนวทางและนโยบายที่สำคัญและการประสานงานบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ เทคนิคการจัดเวทีชุมชน ทั้งนี้ได้แบ่งเป็น 3 กิจกรรมหลัก ดังนี้

2.1 ตัวแทนจากหน่วยงานบูรณาการได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงาน/การทำแผนพัฒนาชุมชนตามแบบฟอร์มของหน่วยงาน ให้แก่ผู้นำชุมชนและผู้เข้าร่วมประชุม พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำและการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

ภาพที่ 9 การประชุมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในการวางแผนส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้
การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพร่วมกับหน่วยงานบูรณาการ

2.2 แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
ในการดำเนินงานโดยใช้แผนพัฒนาชุมชนและแผนที่ดินรายแปลงเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน
การดำเนินงาน การประเมินความเป็นไปได้หรือศักยภาพในพื้นที่ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จำนวน
4 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพหรือโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม
พร้อมกันนี้ได้แบ่งเจ้าหน้าที่เป็น 2 กลุ่ม เพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับผู้นำ คณะกรรมการ
คนในชุมชน และหน่วยงานบูรณาการในพื้นที่ จำนวน 4 กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านแม่ยะน้อย บ้านห้วยหวาย
บ้านห้วยเตือ และบ้านแม่เหมืองหลวง

2.3 แลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การใช้เครื่องมือ
กระบวนการ วิธีการ และสรุปบทเรียน จากการฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน

ภาพที่ 10 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่ยะน้อย

ภาพที่ 11 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยหวาย

ภาพที่ 12 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านห้วยเตือ

ภาพที่ 13 การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแม่เหมืองหลวง

ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ

1. การสร้างความเข้าใจและชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ทำให้เจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ จำนวน 11 แห่ง หน่วยงานบูรณาการ และชุมชนมีความสนใจในกระบวนการนี้และพร้อมเปิดรับ เพื่อนำไปปรับใช้กับพื้นที่การดำเนินงานในแต่ละบริษัทสังคม

2. เกิดกระบวนการเรียนรู้ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน
3. ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ สามารถวิเคราะห์บริบทชุมชน เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของชุมชนได้อย่างถูกต้อง
4. เกิดการแลกเปลี่ยนปัญหาและอุปสรรคของแต่ละพื้นที่ รวมไปถึงการระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
5. ทำให้เจ้าหน้าที่โครงการฯ เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ ได้เห็นองค์ประกอบของกระบวนการขับเคลื่อนท้องถิ่นด้วยแผนพัฒนาชุมชน ในการบูรณาการร่วมกับชุมชนและหน่วยงานบูรณาการ
6. การเรียนรู้ในการนำแผนที่ดินรายแปลงมาเป็นเครื่องมือในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

ภาพที่ 14 การแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
การใช้เครื่องมือ กระบวนการ วิธีการ และสรุปบทเรียน

บทที่ 5

สรุปผลการทดลอง

โครงการศึกษากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิจัยแบบกรณีศึกษาเพื่อการอธิบาย (Descriptive Case Study) ซึ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น โดยการถอดบทเรียนจากกลุ่มบ้านที่มีระดับชั้นคุณภาพการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในระดับดีเยี่ยม จำนวน 19 กลุ่มบ้านในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 13 แห่ง พบว่าชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนระดับดีเยี่ยม ใช้แผนพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาและดึงโอกาส/ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก โดยมีปัจจัยพล้งภายในชุมชนเป็นเงื่อนไขหลักของความสำเร็จ ประกอบด้วย ความตระหนักของผู้นำและคณะกรรมการชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ วางแผน ปฏิบัติ และติดตามของคนในชุมชน การติดตามและปรับปรุงข้อเสนอโครงการกับหน่วยบูรณาการอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนบนฐานข้อมูลและเชิงรุก การจัดการข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและใช้งานง่าย และมีปัจจัยภายนอกช่วงหนุนเสริมความสำเร็จ ประกอบด้วย การบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกันของหน่วยงานพี่เลี้ยง เช่น สวพส. อบต. พช. เป็นต้น การสนับสนุนงบประมาณโครงการในแผนพัฒนาชุมชนเป็นระดับต้นๆ รวมถึงการเชิญชุมชนที่ใช้แผนพัฒนาชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นกำลังใจและตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น

นอกจากนี้ยังได้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน คือ ควรมีการสำรวจและประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของแผนพัฒนาชุมชนในกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการชุมชนก่อนการเริ่มกระบวนการ ควรเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในกลุ่มเจ้าหน้าที่ สวพส. ผู้นำ และคณะกรรมการชุมชน รวมถึงควรส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนมีบทบาทในกระบวนการฯ เพื่อบูรณาการแนวคิดจากคนหลายรุ่นและการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีของกลุ่มเยาวชน